

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

Савків Галина Іванівна

УДК 352

(індекс)

**МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ В КОНТЕКСТІ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Публічне управління та адміністрування

281 Публічне управління та адміністрування

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник Баран Марія Петрівна, доцент кафедри публічного управління та адміністрування _____ *(підпис)*

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

проф. _____ І. П. Лопушинський

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент

_____ А. О. Мельничук

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Івано-Франківськ - 2024

АНОТАЦІЯ

Савків Г. І. Посилення ролі депутата місцевої ради в контексті децентралізації. - Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування». Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2024.

У магістерській роботі розкрито теоретичні та правові аспекти діяльності та ролі депутатів місцевих рад в умовах децентралізації в Україні. Розглянуто зміну парадигми їхньої ролі у зв'язку з реформою децентралізації, а також досліджено вплив децентралізації в Україні на діяльність депутатів місцевих рівнів.

Проаналізовано роль депутатів Миколаївської міської ради Стрийського району Львівської області в умовах децентралізації у період 2020-2023 років. Проведено короткий аналіз утворення Миколаївської міської територіальної громади, охарактеризовано склад депутатського корпусу громади, а також здійснено порівняльний аналіз повноважень та можливостей депутатів до та після реформи децентралізації.

У роботі представлені рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності депутатів місцевих рад. На основі результатів опитування виявлено сильні та слабкі сторони у діяльності депутатів. Сформовано пропозиції щодо способів посилення ролі депутатів місцевих рад та підвищення ефективності їхньої діяльності у контексті продовження реформи децентралізації.

Матеріали магістерської роботи будуть корисними для органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рівнів.

Ключові слова: депутат місцевої ради, територіальна громада, органи місцевого самоврядування, децентралізація.

ABSTRACT

Savkiv H. I. Strengthening the role of the local council deputy in the context of decentralization. Manuscript.

Master's thesis in the specialty 281 – "Public management and administration". Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 2024.

The master's thesis reveals the theoretical and legal aspects of the activities and role of local council deputies in the context of decentralization in Ukraine. The author considers the paradigm shift in their role in connection with the decentralization reform, and also examines the decentralization process in Ukraine and its impact on the activities of local deputies.

The role of deputies of the Mykolaiv City Council of the Stryi district of Lviv region in the context of decentralization in 2020-2023 is analyzed. A brief analysis of the formation of the Mykolaiv city territorial community is made, the composition of the community's deputy corps is characterized, and a comparative analysis of the powers and capabilities of deputies before and after the decentralization reform is carried out.

The paper presents recommendations for improving the efficiency of local council deputies. Based on the results of the survey, the strengths and weaknesses of the deputies' activities are identified. Proposals are made on ways to strengthen the role of local council deputies and increase their efficiency in the context of continuing the decentralization reform.

The materials of the master's thesis will be useful for local governments and local deputies.

Keywords: local council deputy, territorial community, local government, decentralization.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ДЕПУТАТІВ У ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	10
1.1 Наукові дослідження ролі депутатів у процесі розвитку громад та її законодавче регулювання	10
1.2 Дослідження процесу децентралізації в Україні	17
1.3 Роль депутатів місцевих рад у контексті реформи децентралізації: зміна парадигми	22
РОЗДІЛ 2	
РОЛЬ ДЕПУТАТА МИКОЛАЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ (2020-2023 РОКУ)	32
2.1 Утворення Миколаївської міської територіальної громади Стрийського району Львівської області: короткий аналіз	32
2.2 Характеристика депутатського складу Миколаївської міської територіальної громади	37
2.3 Повноваження та можливості депутатів місцевих рад «до» та «після» реформи децентралізації: порівняльний аналіз	44
РОЗДІЛ 3	50
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ	
3.1 Сильні та слабкі сторони у діяльності депутатів місцевих рад: результати опитування	50
3.2 Рекомендації щодо способів посилення ролі та підвищення ефективності діяльності депутатів місцевих рад	55
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Реформа децентралізації в Україні є однією з ключових реформ, спрямованих на підвищення ефективності державного управління та зміцнення місцевого самоврядування. Роль депутатів місцевих рад у цьому процесі набуває особливого значення, оскільки саме вони представляють інтереси громадян на місцевому рівні та безпосередньо впливають на розвиток територіальних громад. Дослідження змін у їх повноваженнях та ефективності роботи в умовах децентралізації є необхідним для розуміння впливу реформи на місцеве самоврядування та формування рекомендацій щодо подальшого посилення ролі депутатів у забезпеченні розвитку громад.

Децентралізація є однією з найважливіших реформ, яка була розпочата в Україні після Революції Гідності. Ця реформа спрямована на підвищення ефективності державного управління, протидії корупції та забезпечення більшої прозорості у прийнятті рішень. Перехід від централізованої системи управління до більш децентралізованої моделі дозволяє територіальним громадам самостійно вирішувати питання місцевого значення, зокрема дозволяє самостійно управляти місцевим бюджетом та спрямовувати його на першочергові потреби громади. А це в свою чергу сприяє розвитку економіки та покращенню якості життя населення. У цьому контексті роль депутатів місцевих рад стає вирішальною, оскільки вони є посередниками між громадою та владою.

Депутати місцевих рад є ключовими учасниками у процесі децентралізації, адже саме вони представляють інтереси територіальних громад, ухвалюють місцеві бюджети, затверджують стратегії розвитку громад, контролюють виконання рішень ради та діяльність виконавчих органів. Зі зміною парадигми місцевого самоврядування виникає потреба у більш активній та відповідальній діяльності депутатів. Вони повинні мати високий рівень

професійної підготовки, вміння ефективно комунікувати з громадянами та залучати їх до процесу прийняття рішень.

Попри значні успіхи у впровадженні децентралізації, залишаються суттєві виклики, що впливають на ефективність діяльності депутатів місцевих рад. Серед них варто відзначити недосконалість законодавства, недостатній рівень фінансової незалежності громад, відсутність чіткої системи контролю та відповідальності депутатів, а також недостатній рівень політичної культури.

Аналіз змін у повноваженнях та можливостях депутатів місцевих рад в умовах децентралізації є вкрай важливим для розуміння впливу реформи на місцеве самоврядування. Важливо дослідити, як саме децентралізація змінила діяльність депутатів, які нові виклики постали перед ними, а також які можливості відкрилися для підвищення ефективності їхньої роботи. Це дослідження сприятиме розробці рекомендацій щодо покращення діяльності депутатів місцевих рад, що, в свою чергу, позитивно вплине на розвиток територіальних громад та підвищить якість життя громадян.

Війна в Україні яскраво продемонструвала, що першими в боротьбі з окупантами самоорганізувались місцеві територіальні громади. Тож тепер, в умовах сучасних викликів, роль місцевого самоврядування набуває особливого значення. Децентралізація дозволяє громадам швидше реагувати на кризові ситуації та приймати рішення, що відповідають локальним потребам. Депутати місцевих рад, будучи представниками громади, відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку громад навіть у складних умовах. Це підкреслює важливість дослідження їхньої ролі в умовах теперішніх викликів.

Стан наукового обґрунтування. Останніми роками питання децентралізації та реформування місцевого самоврядування в Україні набули значної актуальності, що спричинило активізацію наукових дискусій щодо ролі депутатів місцевих рад у цьому процесі. Дослідження в цій галузі охоплюють широкий спектр питань, включаючи законодавче регулювання, зміни в повноваженнях депутатів та їх вплив на розвиток територіальних громад.

Певні аспекти цієї проблематики висвітлювали такі українські науковці, як А. Ткачук, Р. Плющ, С. Романюк, В. Вакуленко, Л. Куйбіда, В. Тертичка, О. Нижник, О. Скрипнюк та інші. У їхніх роботах розглядаються питання правового забезпечення діяльності місцевих рад, ефективності управління на місцевому рівні, а також впливу децентралізації на політичну відповідальність та функції депутатів.

Однак, попри значні наукові здобутки, залишається низка аспектів, які потребують додаткового дослідження. Зокрема, це стосується змін у повноваженнях депутатів після впровадження реформи децентралізації, а також аналізу практичних наслідків цих змін для розвитку територіальних громад. Необхідні також нові підходи до оцінки ефективності діяльності депутатів у контексті децентралізації та формування рекомендацій щодо подальшого посилення їхньої ролі в системі місцевого самоврядування.

Мета та завдання дослідження. Метою магістерської роботи є комплексне дослідження змін у ролі депутатів місцевих рад в умовах децентралізації, аналіз їхнього впливу на розвиток територіальних громад та формування рекомендацій щодо підвищення ефективності їхньої діяльності.

Дана мета зумовлює розгляд таких **завдань**:

- проаналізувати законодавче регулювання діяльності депутатів місцевих рад в Україні та науковий інтерес до цього питання;
- визначити основні зміни у ролі та функціях депутатів місцевих рад у контексті децентралізації;
- провести порівняльний аналіз повноважень та можливостей депутатів до та після реформи децентралізації;
- дослідити роль депутатів Миколаївської міської ради в умовах децентралізації на прикладі періоду 2020-2023 років;
- виявити сильні та слабкі сторони у діяльності депутатів місцевих рад на основі опитування;
- сформулювати рекомендації щодо способів посилення ролі та підвищення ефективності діяльності депутатів місцевих рад.

Об'єктом дослідження є діяльність депутатів місцевих рад в умовах децентралізації в Україні.

Предметом дослідження є роль депутатів місцевої ради на прикладі Миколаївської міської ради Львівської області.

Методологічна основа. У магістерській роботі застосовано комплекс методів, серед яких: теоретичний аналіз, порівняльний метод, метод узагальнення, історико-джерелознавчий метод, описовий метод та інформаційний аналіз. Основу дослідження становить інтеграція зазначених методів з методами інших наукових напрямків – управління, політології, соціології та права.

Новизна отриманих результатів. У магістерській роботі здійснено детальний порівняльний аналіз можливостей депутатів до і після реформи децентралізації на прикладі Миколаївської міської територіальної громади Стрийського району Львівської області. Розроблені практичні рекомендації спрямовані на підвищення ефективності діяльності депутатів місцевих рад і посилення їхньої ролі в управлінні громадами.

Практичне значення магістерського дослідження. Дослідження має практичне значення, оскільки його результати можуть бути використані для розробки навчальних програм для депутатів місцевих рад, а також для підвищення ефективності їхньої роботи. Наукові висновки можуть сприяти більш ефективному впровадженню децентралізації в Україні та підвищенню якості управління на місцевому рівні.

Основні наукові результати роботи представлені під час 1-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю «Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ»: Савків Галина, Баран Марія. Освіта впродовж життя як інструмент професіоналізації діяльності депутатів місцевої ради. *Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю* (Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.); за наук. ред. проф. І. І. Чудика,

Д.І. Дзвінчука, І. П. Лопушинського; упоряд. Л. С. Мосора. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2024. С.616-619. URL: <http://surl.li/pfyhmk>

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Роботу викладено на 71 сторінці, з них 60 сторінок – основний текст. Список використаних джерел нараховує 53 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ДЕПУТАТІВ У ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

1.1 Наукові дослідження ролі депутатів у процесі розвитку громад та її законодавче регулювання

Сьогодні демократія є найзатребуванішою формою політичного устрою суспільства, що дає можливість людям не тільки обирати керівників, а й контролювати владу. Незважаючи на всі проблеми, що постають у рамках демократичної форми організації суспільства, його державно-політичного устрою, саме влада народу найкраще справляється з викликами сучасності¹.

Після проголошення незалежності України і прийняття в 1996 році Конституції розпочалися процеси реформування та демократизації суспільства і держави. Чинна Конституція вперше на конституційному рівні закріпила, що „в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування” (ст.7 Конституції України). Таким чином, вперше у українській конституційній правотворчості місцеве самоврядування визнається інститутом, який не входить в систему державної влади, а органи місцевого самоврядування отримують статус самостійного інституту, діючого в межах встановлених Конституцією та законами України.

Поряд з цим, наука та практика конституційного, а особливо муніципального права збагатилися такими новими категоріями та поняттями, як «місцеве самоврядування» «територіальна громада», «депутат представницького органу місцевого самоврядування» тощо. Основною силою інституту представницької демократії є саме депутати представницьких органів місцевого самоврядування².

---

¹ Реформа децентралізації. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

² Чернецька О.В. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. К., 2006. 16 с

Як і будь-яка влада, органи місцевого самоврядування повинні діяти виключно керуючись законами та іншими нормативно–правовими актами, що мають вищу юридичну силу. Це є одним з основних принципів місцевого самоврядування, який зазначений у ст. 4 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»: Місцеве самоврядування в Україні здійснюється на принципах: законності, правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами³.

Юридичною підставою для всіх дій органу місцевого самоврядування повинні бути конкретні закони та підзаконні акти, завдання яких – деталізувати дію закону.

Першим і основним документом, на який спирається місцеве самоврядування, є Конституція України. Тут визначено право на місцеве самоврядування, якому присвячено окремий XI розділ, що так і називається: Місцеве самоврядування.

Конституція України є основним законом, що визначає правові засади діяльності органів місцевого самоврядування, включаючи місцеві ради та їхніх депутатів. Відповідно до статті 7 Конституції України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах закону⁴. Це положення закладає фундамент для діяльності депутатів місцевих рад, надаючи їм мандат на представництво інтересів громади.

Конституція України також визначає права та обов'язки депутатів місцевих рад. Зокрема, стаття 140 Конституції закріплює основні функції місцевих рад, до яких належать затвердження місцевих бюджетів, ухвалення рішень щодо розвитку територіальних громад та контроль за виконанням цих рішень. Наступними важливими документами є два важливі закони «Про місцеве самоврядування в Україні»⁵ та «Про статус депутатів місцевих

---

³ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України №24 від 1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

⁴ Там само

⁵ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України №24 від 1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

рад»⁶. Перший окреслює систему, в якій функціонує місцеве самоврядування в Україні, правовий статус, механіку взаємодії органів у ньому. Другий стосується депутатів місцевих рад. У ньому окреслені межі та гарантії діяльності депутата, зрештою, визначено його правовий статус. Тому цей закон є важливим для кожного з них.

Далі ідуть нормативно-правові акти, що регулюють окремі сфери діяльності органу місцевого самоврядування. Наприклад, коли ми говоримо про прозорість діяльності та підзвітність, потрібно згадати Закон України «Про доступ до публічної інформації»⁷ та «Про відкритість використання публічних коштів»⁸. Обидва закони визначають умови та порядок забезпечення доступу до інформації, якою володіє орган місцевого самоврядування.

Коли ж мова йде про кошти, якими володіє територіальна громада, і орган місцевого самоврядування хоче їх розподіляти, йому потрібно виходити з Бюджетного Кодексу України, який є основою для дій місцевого самоврядування у бюджетній сфері. Або органу місцевого самоврядування потрібно прийняти певні правила, за якими мають існувати суб'єкти господарювання, ті, які щось виробляють або реалізують, наприклад, товари в межах громади. У такому разі важливим для прийняття рішення буде Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»⁹. А ще громаді потрібні комфортні умови для людей, що в ній живуть. Для цього у своїй діяльності орган місцевого самоврядування повинен керуватись Законом України «Про благоустрій населених пунктів»¹⁰.

Окремо потрібно згадати про нормативно-правові акти, які ухвалює місцева влада, і які стають так само обов'язковими для неї та членів територіальної громади, як і Законодавство України.

---

⁶ Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 р. № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>

⁷ Про доступ до публічної інформації: Закон України №32 від 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

⁸ Про відкритість використання публічних коштів: Закон України №16 від 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>

⁹ Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>

¹⁰ Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 р. № 2807-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>

У першу чергу це Статут територіальної громади міста. Його можна порівняти з місцевою конституцією, тому що в ньому закладені засадничі принципи взаємного існування місцевої влади та членів територіальної громади, механізми участі останніх у прийнятті важливих для міста та його окремих територій рішень, наприклад, загальні збори громадян, місцева ініціатива, громадські слухання. Саме він визначає, як і в який спосіб громадськість може впливати на місцеву владу. Він також містить багато загальних норм, що не передбачають конкретних процедур. Через це Статут часто потребує конкретизації. Саме тому нерідко існують окремі документи, що регулюють процедури, які визначені Статутом. До прикладу, процедура проведення громадських слухань часто регулюється окремими положеннями, які прийняті міською радою.

Іншими важливими внутрішніми документами є регламенти. При цьому їх може бути декілька, наприклад, регламент ради та виконавчого комітету ради. Це перелік правил, за якими діють органи, яких стосується цей документ¹¹.

Законодавче регулювання діяльності депутатів місцевих рад відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування органів місцевого самоврядування. У контексті децентралізаційних реформ, що проводяться в Україні, важливість нормативно-правового забезпечення зростає, оскільки воно визначає основні принципи, на яких базується діяльність депутатів місцевих рад. Зокрема, на законодавчому рівні встановлюються права, обов'язки та повноваження депутатів, що є важливою умовою для реалізації ними своїх функцій у рамках територіальних громад.

Наступним важливим нормативно-правовим актом, що регулює діяльність депутатів місцевих рад, є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року¹². Цей Закон визначає

---

¹¹ Які закони регулюють діяльність місцевої влади? Мережа сайтів сільських рад. URL: https://silrada.org/yaki-zakony-regulyuyut-diyalnist-mistsevoyi-vlady/#google_vignette

¹² Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

правовий статус місцевих рад, їхні повноваження, а також основні принципи взаємодії з іншими органами державної влади.

Стаття 10 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає місцеві ради як органи місцевого самоврядування, що представляють інтереси територіальних громад і здійснюють від їх імені та в їх інтересах управління місцевими справами. Законом також регламентується порядок проведення сесій місцевих рад, прийняття рішень та їх виконання.

Окрім основного Закону, діяльність депутатів місцевих рад регулюється низкою інших нормативно-правових актів. Зокрема, Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 року закріплює особливості правового статусу депутатів, їхні права, обов'язки, а також гарантії діяльності¹³. Закон регламентує, зокрема, право депутата на доступ до інформації, участь у засіданнях ради та її органів, а також право на законодавчу ініціативу.

Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року визначає обов'язки депутатів місцевих рад щодо декларування доходів, уникнення конфлікту інтересів та запобігання корупційним правопорушенням¹⁴.

Децентралізація значно вплинула на законодавче регулювання діяльності депутатів місцевих рад. Зокрема, у 2015 році було ухвалено низку змін до законодавства, що сприяли підвищенню самостійності територіальних громад. Ці зміни також відобразилися на повноваженнях депутатів, розширивши їхні можливості щодо управління місцевими ресурсами та прийняття рішень з питань місцевого значення.

У традиційній моделі представницької демократії депутати обираються з метою представництва інтересів громади у місцевих органах влади та для відображення побажань громади у політиці. Таким чином, головним завданням депутата є забезпечення відкритості і належної реакції на потреби і вимоги громади. З іншого боку, депутат забезпечує відповідальність представників

---

¹³ Про статус депутатів місцевих рад: Закон України №40 від 11 липня 2002 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>

¹⁴ Про запобігання корупції: Закон України №49 від 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

виконавчої влади та адміністративного апарату місцевих урядів перед громадою за допомогою здійснення контролю, нагляду та права голосу. Таким чином, депутати відіграють роль представника громади перед місцевим урядом та іноді – навпаки, а саме, оприлюднюють та пояснюють політику і рішення громаді, тим самим посилюючи довіру до них з боку громадян¹⁵.

Важливою складовою частиною реформи місцевого самоврядування є формування дієвих і спроможних об'єднаних територіальних громад. Інтереси громадян, які мешкають на території об'єднаної громади, представляють обраний голова, депутатський корпус та старости. У населених пунктах, що увійшли до складу об'єднаної громади, право жителів на місцеве самоврядування та надання послуг громадянам забезпечують обрані ними старости. У цих умовах особливого значення набуває діяльність депутатів місцевих рад, які формують нову місцеву політику. Саме від їхнього професіоналізму залежить якість прийнятих органами місцевого самоврядування рішень, що впливають на якість життя громад¹⁶.

Пріоритетне місце в системі органів місцевого самоврядування посідають саме місцеві ради. Їх провідна роль забезпечується тим, що депутати місцевих рад обираються безпосередньо територіальною громадою на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Представницькі органи місцевого самоврядування виражають волю територіальної громади, надають їй загальнообов'язковий характер та здійснюють місцеву владу від її імені та в її інтересах. Саме через представницькі органи місцевого самоврядування та депутатів, які входять до їх складу, громадяни здійснюють владу на місцевому рівні, реалізуючи своє право брати участь в управлінні місцевими справами через своїх представників¹⁷.

---

¹⁵ Дослідження закону України про статус депутатів місцевих рад. Сприяння розвитку місцевої демократії в Україні. Рада Європи, 2018. URL: <https://rm.coe.int/2018-01-25-study-law-on-local-councillors-ukr/1680784064>

¹⁶ Дурман О.Л. Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні / О.Л. Дурман // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Сер. Державне управління. Том 30 (69), № 6. 2019. С. 95-101. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/6_2019/19.pdf

¹⁷ Шарий В.І. Впровадження системи управління якістю в діяльність депутатів місцевих рад України / В. І. Шарий // *Університетські наукові записки*. 2010. № 3. С. 215-222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2010_3_37

Є також перелік суміжних, дотичних законів, які також мають стосунок до діяльності депутатів місцевих рад. Це закон України «Про регламент Верховної Ради України»¹⁸ - на основі цього закону формуються регламенти місцевих рад, визначаючи порядок роботи депутатів на місцевому рівні, а також Закон України «Про адміністративні послуги»¹⁹, що регулює надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування, що включає роботу депутатів місцевих рад у цьому напрямку.

Що стосується законодавства децентралізації, то Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» регулює процес об'єднання територіальних громад, що є основою для нових адміністративно-територіальних одиниць і діяльності депутатів на нових територіях²⁰.

Кожен новий депутатський склад, який приходив в стіни новобраної Верховної Ради вносив свої зміни, поправки в існуючі закони або приймав нові правові документи, доповнюючи нове бачення ролі депутата місцевої ради і його повноважень у реаліях тодішнього часу.

В комплексі вищезгадані закони забезпечують всебічне правове регулювання діяльності депутатів місцевих рад, враховуючи нові реалії після реформи децентралізації.

Питання ролі депутата у процесі децентралізації не залишилось поза увагою наукової спільноти. Українські вчені аналізують, як реформа впливає на повноваження депутатів, їхню відповідальність перед громадою, механізми прийняття рішень, а також ефективність роботи на місцевому рівні.

Науковець О. Колодій досліджує вплив децентралізації на зміцнення ролі органів місцевого самоврядування та зауважує: «Без проведення реформ органів місцевого самоврядування та здійснення процесів децентралізації не можливо вийти на новий рівень у соціально-економічному та культурному

---

¹⁸ Про регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>

¹⁹ Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

²⁰ Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

розвитку територіальних громад і регіонів, підвищити рівень та якість життя більшості громадян України»²¹.

Науковиця С. Глизнер досліджувала передумови реформи децентралізації. «Перебудова суспільства та досягнення стійкого розвитку нашої держави можливе за наявності досить ефективної системи управління на всіх рівнях державної влади. Взаємодія між різними гілками влади повинна базуватися на чіткій стратегії загальнодержавної політики»²².

Колега по фаху – науковець І. Дробуш досліджував стан та перспективи реформи. «Основним результатом децентралізації має стати реальна спроможність органів місцевого самоврядування (організаційна, кадрова, фінансова) реалізувати надані їм повноваження при умові відкритості та належному доступі до процесу прийняття рішень мешканців територіальних громад»²³.

Питання ролі депутата у процесі децентралізації стало об'єктом пильної уваги наукової спільноти України, що активно досліджує зміни, які відбуваються в органах місцевого самоврядування. У теоретико-правовому контексті науковці зосереджуються на тому, як децентралізаційна реформа впливає на повноваження та відповідальність депутатів місцевих рад.

Ці дослідження дозволяють глибше зрозуміти теоретико-правові основи ролі депутатів у децентралізованій системі місцевого самоврядування України.

1.2 Дослідження процесу децентралізації в Україні

Реформа децентралізації триває в Україні з 2014 року. Це одна з найтриваліших та наймасштабніших реформ в історії сучасної України.

---

²¹ Колодій О. М. Вплив децентралізації на зміцнення ролі органів місцевого самоврядування в Україні / О. М. Колодій // [Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2018_29%2868%29_6_11). Т. 29(68), № 6. - 2018. С. 42-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2018_29%2868%29_6_11

²² Глизнер С. В. Поняття, типи та причини запровадження децентралізації / С. В. Глизнер // Політик: наук. журнал. № 1, 2019. С. 36-40. URL: http://politicus.od.ua/1_2019/6.pdf

²³ Дробуш І.В. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: сучасний стан та перспективи/ І. В. Дробуш. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. № 2(18) 2018. С. 1-13: URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18divstp.pdf>

Децентралізація - передача повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей - органам місцевого самоврядування.

Умовно та хронологічно процес децентралізації можна розділити на декілька етапів.

*Результати першого етапу децентралізації в Україні
2014-2019 роки*

Державна політика України у сфері місцевого самоврядування спиралась на інтереси жителів територіальних громад і передбачала децентралізацію влади – тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. В основу цієї політики заклали положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері²⁴.

Законодавче підґрунтя для докорінної зміни системи влади та її територіальної основи на всіх рівнях почало формуватися у 2014 році.

У квітні 2014 року Уряд схвалив основний концептуальний документ – Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади²⁵. Після цього був затверджений План заходів щодо її реалізації, які дали старт реформі²⁶.

Для реалізації положень Концепції та завдань Плану заходів, необхідно було в першу чергу внести відповідні зміни до Конституції України, а також сформуванати пакет нового законодавства.

Зміни до Конституції перш за все мали вирішити питання утворення виконавчих органів обласних та районних рад, реорганізації місцевих державних адміністрацій в органи контрольно-наглядового типу, дати чітке визначення адміністративно-територіальної одиниці – громади.

---

²⁴ Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

²⁵ Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування. Розпорядження Кабінету міністрів від 1 квітня 2014 року №333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

²⁶ План заходів щодо реалізації положень Концепції реформування місцевого самоврядування: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 червня 2014 р. № 591-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80#Text>

Зусиллями вітчизняних фахівців, практиків, науковців, експертів проект змін до Конституції був розроблений та переданий на широке публічне обговорення. Запропоновані зміни підтримало суспільство та високо оцінила Венеційська Комісія.

На жаль, політичні обставини (йдеться про події напередодні Майдану, втечу президента Януковича) не дозволили Верховній Раді України прийняти подані зміни до Конституції щодо децентралізації.

Тому Уряд з 2014 року розпочав реформу в межах чинної Конституції. За цей час вже був сформований і діяв основний пакет нового законодавства, впровадив першочергові законодавчі ініціативи.

Мова йде про:

Закони про внесення змін до Бюджетного²⁷ та Податкового кодексів України²⁸. Завдяки цим змінам відбулася фінансова децентралізація: місцеві бюджети зросли на 206,4 млрд грн: з 68,6 млрд в 2014 до 275 млрд грн в 2019 році²⁹.

Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад»³⁰ дав змогу почати формувати спроможний базовий рівень місцевого самоврядування³⁰. За 2015-2019 роки в Україні добровільно створились 982 об'єднані територіальні громади (ОТГ). До складу цих ОТГ увійшли близько 4500 колишніх місцевих рад (з майже 12 тисяч). Такі темпи міжмуніципальної консолідації міжнародні експерти назвали дуже високими.

Закон також запровадив інститут старост в ОТГ, які тепер у територіальних представляють інтереси сільських мешканців в раді громади³¹.

Верховна Рада прийняла й інші важливі законодавчі акти:

Закон «Про співробітництво територіальних громад» створив механізм вирішення спільних проблем громад: утилізація та переробка сміття, розвиток

---

²⁷ Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо децентралізації: Закон України від 28.12.2014 р. № 79-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text>

²⁸ Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text>

²⁹ Навіщо децентралізація? Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/about>

³⁰ Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України №13 від 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

³¹ Там само

спільної інфраструктури тощо³². Цим механізмом скористалися вже сотні громад.

Закон «Про засади державної регіональної політики»: державна підтримка регіонального розвитку та розвитку інфраструктури громад за час реформи зросла у 41,5 разів: з 0,5 млрд в 2014 до 20,75 млрд грн у 2019 році³³. За рахунок цієї підтримки в регіонах та громадах реалізовано у 2015-2019 роках більше 12 тисяч проектів.

Верховна Рада також прийняла пакет законів щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг. Це дозволило делегувати органам місцевого самоврядування відповідного рівня повноваження з надання базових адміністративних послуг: реєстрацію місця проживання, видачу паспортних документів, державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб, підприємців, об'єднань громадян, реєстрацію актів цивільного стану, речових прав, вирішення земельних питань тощо.

Нова законодавча база значно посилила мотивацію до міжмуніципальної консолідації в країні, створила належні правові умови та механізми для формування спроможних територіальних громад сіл, селищ, міст, які об'єднують свої зусилля у вирішенні нагальних проблем. Також вже виправдала себе нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів, які отримали певну автономію і незалежність від центрального бюджету³⁴.

Другий етап децентралізації в Україні 2020-2021 роки

Кабінет Міністрів України визначив підтримку реформи децентралізації в Україні одним з пріоритетних завдань, що сприятиме розвитку місцевого самоуправління і економічного розвитку країни в цілому. 2020 рік став ключовим у питанні формування базового рівня місцевого самоврядування: 12 червня 2020 року Уряд затвердив новий адміністративно-

³² Про співробітництво територіальних громад. Закон України №34 від 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

³³ Про засади державної регіональної політики. Закон України №13 від 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

³⁴ Навіщо децентралізація? Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/about>

територіальний устрій базового рівня. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів, в Україні сформовано 1469 територіальних громад, які покриватимуть усю територію країни³⁵.

17 липня 2020 року Верховна Рада України прийняла Постанову №3650 «Про утворення та ліквідацію районів». Згідно з документом, тепер в Україні 136 районів. Старі 490 районів парламент ліквідував³⁶.

15 липня 2020 року Верховна Рада України прийняла постанову про призначення чергових місцевих виборів на 25 жовтня 2020 року³⁷.

25 жовтня 2020 року в Україні пройшли місцеві вибори на новій територіальній основі громад і районів

Процес децентралізації в Україні став одним із найважливіших етапів трансформації політичної системи держави, який вніс суттєві зміни у функціонування місцевого самоврядування.

Важливість цієї реформи полягає в тому, що вона вплинула на зміну балансу сил між центральними і місцевими органами влади та зміцнила фінансову автономію територіальних громад. В результаті, на місцях з'явилися нові можливості для формування власних стратегій розвитку, не нав'язаних зверху, а адаптованих до потреб місцевих жителів.

Ці зміни також торкнулися ролі депутатів місцевих рад, які почали відігравати більш вагомую роль у місцевому самоврядуванні. Якщо до початку децентралізації вони виконували здебільшого представницькі функції, то після реформи їх роль значно розширилася, включаючи участь у плануванні розвитку громад та управлінні ресурсами.

Підсумовуючи, децентралізація в Україні дала старт новому етапу розвитку місцевого самоврядування, де депутати місцевих рад отримали значно більше повноважень у процесах прийняття рішень та управління громадами.

---

³⁵ Про утворення нових територіальних громад: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 707-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/707-2020-%D1%80#Text>

³⁶ Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 р. № 3650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-IX#Text>

³⁷ Про призначення чергових місцевих виборів на 25 жовтня 2020 року: Постанова Верховної Ради України від 15 липня 2020 р. № 795-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-20#Text>

Подальший успіх результатів децентралізації залежатиме від того, наскільки ефективно депутати місцевих рад зможуть використати нові можливості для розвитку громад та забезпечення добробуту своїх виборців.

1.3 Роль депутатів місцевих рад у контексті реформи децентралізації: зміна парадигми

До реформи децентралізації місцеве самоврядування де-юре в Україні існувало, адже воно закріплено основним законом Конституцією та іншими нормативно-правовими актами. Проте де-факто місцеве самоврядування функціонувало в умовах обмежених можливостей, зі зменшеними повноваженнями та, що найважливіше, недостатніми ресурсами для забезпечення фінансування місцевих потреб.

У старій системі влади багато в регіоні залежало від голови ОДА – «губернатора». Він був абсолютною владою на території регіону. Так само, як практично вся влада в Україні була зосереджена в руках Президента. За результатами реформи, на вищому рівні (район, далі – область, держава) залишаються лише ті питання, які є спільними для громад. На обласному (регіональному) рівні це спеціалізована медицина, вищі навчальні заклади, дороги обласного значення, напрями регіонального економічного розвитку тощо.

Спроби реформування місцевого самоврядування в Україні робилися з часу проголошення її незалежності, але їм увесь час перешкоджала відсутність консенсусу у середовищі політичної еліти щодо бачення зовнішньо- і внутрішньополітичного вектора розвитку держави загалом і підходів до адміністративно-територіального поділу та організації влади на місцях зокрема.

В умовах перманентних економічних, політичних та суспільних криз переважна кількість органів місцевого самоврядування (ОМС) виявилися нездатними здійснювати власні та делеговані повноваження на належному рівні, що робило потребу їх реформування вкрай важливою. Найбільш сприятливі умови для здійснення реформи склалися після Революції Гідності,

коли більшість населення України згуртувалася навколо ідеї європейської інтеграції України, невіддільною частиною якої була організація орієнтованих на служіння людині демократичних органів місцевого самоврядування. Проголошений у квітні 2014 р. курс на здійснення реформи децентралізації влади поставив на порядок денний завдання вибору оптимальної моделі місцевого самоврядування та про формування органів самоврядування, створення механізмів децентралізації влади, забезпечення принципу субсидіарності та надання інститутам громадянського суспільства можливості брати участь у роботі ОМС³⁸.

Децентралізація – це передача повноважень та бюджетних надходжень від державних органів до органів місцевого самоврядування. Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Йдеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів. У квітні 2014 року Кабінетом Міністрів України була затверджена концепція реформування місцевого самоврядування, яка складається з трьох напрямків: Перший – базовий: формування об'єднаних громад базового рівня адміністративно-територіального устрою України. Другий – створення нових районів, які вирішуватимуть лише те, що відноситься до компетенції району: комунальна власність, вторинна медицина, школи-інтернати і т.д. Решта повноважень районів перейде до компетенції об'єднаних громад. Третій напрямок – заключний, це області. По суті межі областей мінятися не будуть. Області перейменують в регіони. Тобто кількість обласних центрів така ж і залишиться. Змін зазнає лише форма управління³⁹.

---

³⁸ М. Горбатюк. Реформа децентралізації в Україні: проблеми здійснення в умовах суспільної кризи. Політичні дослідження, №1, 2021. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/gorbatiuk_reforma.pdf

³⁹ Суть реформи органів місцевого самоврядування (децентралізації). Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: https://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_decentralizaciya.pdf

За обсягом залучених органів влади, громадян, території та ресурсів реформа децентралізації є мабуть однією з наймасштабніших з часу здобуття Україною незалежності⁴⁰.

Незважаючи на скепсис тих, хто не вірить у зміни, зміни відбуваються досить швидко, ті закони, які лише вчора вважались незмінними, сьогодні уже змінені, ті повноваження, які впродовж останніх років концентрувались в державних органах, знову передаються до органів місцевого самоврядування. У цих умовах депутати місцевих рад, а особливо депутати новоутворених об'єднаних громад, мають бути досить обізнаними не тільки у деяких конкретних нормах окремих законів, що регулюються діяльність власне місцевих рад та їх депутатів, а розуміти всю філософію змін системи місцевого самоврядування в Україні, роль різних владних інституцій у цьому процесі, адже без цього складно застосовувати законодавство, яке постійно змінюється⁴¹.

Реформа децентралізації в Україні, що почалася в 2014 році, стала однією з наймасштабніших та найважливіших реформ у країні за останні десятиліття. Її головною метою було створення умов для розвитку місцевого самоврядування, зміцнення місцевих громад та підвищення їхньої спроможності управляти власними ресурсами. У цьому контексті суттєво змінилася і роль депутатів місцевих рад, які стали центральними фігурами у процесі впровадження нових підходів до управління на місцевому рівні.

Що стосується делегованих повноважень, то вони заслуговують на окреме теоретичне осмислення. Передача більшого обсягу повноважень органам місцевого самоврядування супроводжується одночасним збільшенням відповідальності цих органів. Зміцнення позицій місцевого самоврядування в Україні підвищить відповідальність перед громадянами за забезпечення належного рівня їхнього життя.

---

⁴⁰ Зміст, принципи та мета реформи децентралізації (посібник для суддів, які розглядають спори, пов'язані із оскарженням процесів добровільного об'єднання та приєднання територіальних громад). Рада Європи, Київ, 2019р.

⁴¹ Ткачук А.Ф. Місцеве самоврядування та децентралізація. Законодавство (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 80 с.

Загалом, повноваження передаються державою органам місцевого самоврядування, що діють на тому рівні адміністративно-територіального устрою, на якому можливо і доцільно їх здійснювати з огляду на кадровий, фінансовий, інфраструктурний потенціал і ресурси, необхідні для реалізації повноважень на такому рівні⁴².

Депутат має спеціальний статус, що надається законами України про статус депутата місцевої ради та іншими актами, у тому числі його права, можливості, обов'язки розписуються регламентом ради поточного скликання та Статутом громади⁴³.

Депутати новоутворених об'єднаних громад, мають бути досить обізнаними не тільки у деяких конкретних нормах окремих законів, що регулюють діяльність власне місцевих рад та їх депутатів, а розуміти всю філософію змін системи місцевого самоврядування в Україні, роль різних владних інституцій у цьому процесі, адже без цього складно застосовувати законодавство, яке постійно змінюється. До цього додається нова складова – депутатська відповідальність за свою діяльність. Адже тепер багато чого у житті громади залежить безпосередньо від ефективності рішень місцевої ради, виконкому, а не від рішень, що ухвалюються на національному рівні⁴⁴.

Розширення функцій та повноважень депутатів

До реформи децентралізації функції депутатів місцевих рад були значно обмеженими. Вони здебільшого виконували роль представників своїх виборців, які брали участь у формуванні місцевих бюджетів, прийнятті рішень щодо розподілу коштів та контролю за діяльністю виконавчих органів. Проте ці функції часто були формальними, а вплив депутатів на реальні процеси ухвалення рішень був обмежений.

---

⁴² Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К. 2017. 110 с.

⁴³ Странніков А., Грицак Л., Солонтай О. Що має знати депутат місцевої ради? – Київ: Інститут Політичної Освіти, 2010. 116 с.

⁴⁴ Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування та децентралізація. Законодавство (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 80 с.

З початком децентралізації ситуація кардинально змінилася. Згідно з реформою, депутати місцевих рад отримали більше автономії та повноважень у вирішенні місцевих питань. Це включає управління бюджетами, планування територіального розвитку, реалізацію інфраструктурних проєктів, забезпечення соціальних послуг та розвиток освіти й медицини на місцях. Важливою складовою реформ стало те, що громади тепер мають можливість самостійно вирішувати, як витратити свої ресурси, без необхідності отримувати схвалення від центральних органів влади.

Це розширення повноважень дало депутатам місцевих рад можливість безпосередньо впливати на розвиток своїх громад. Вони стали відповідальними не лише за прийняття рішень, але й за їхню реалізацію, що значно підвищило їхню роль у місцевому самоврядуванні. Зміни також торкнулися таких аспектів, як участь депутатів у процесі об'єднання територіальних громад, визначення пріоритетів розвитку громад, створення нових робочих місць та забезпечення економічного зростання на місцях.

Підвищення відповідальності та підзвітності

З розширенням повноважень депутатів місцевих рад значно зросла і їхня відповідальність. Якщо раніше вони були посередниками між місцевими громадами та центральною владою, то після реформи вони стали головними виконавцями місцевих рішень. Це призвело до зростання підзвітності депутатів перед громадою, оскільки тепер результати їхньої діяльності безпосередньо впливають на якість життя місцевого населення.

Підзвітність депутатів значно посилилася завдяки впровадженню механізмів громадського контролю. Громадяни отримали більше можливостей впливати на процес прийняття рішень, контролювати їх виконання та вимагати звіту від своїх представників у місцевих радах. Це стало можливим завдяки розширенню доступу до інформації, проведенню громадських слухань, консультацій та інших форм залучення громадян до процесу управління.

Депутати, зі свого боку, були змушені підвищувати свій професійний рівень, оскільки нові повноваження вимагали від них більше знань та навичок у

сфері управління, фінансів, економіки, права та соціального захисту. Вони стали відповідальними за розробку та реалізацію стратегічних планів розвитку громад, що потребувало нових підходів до планування та виконання місцевих програм.

Нові виклики та можливості

Реформа децентралізації відкрила нові можливості для розвитку місцевого самоврядування, але водночас створила і чимало викликів. Одним з головних викликів стало необхідність швидкої адаптації депутатів до нових умов роботи. Зокрема, вони стикнулися з проблемами планування бюджетів, ефективного використання ресурсів, реалізації проєктів розвитку та забезпечення стабільного функціонування місцевих органів влади.

Також виникла необхідність у посиленні співпраці між громадами, що було зумовлено необхідністю спільного вирішення проблем, таких як розвиток інфраструктури, забезпечення медичних та освітніх послуг, охорона довкілля тощо. Депутати місцевих рад стали ключовими фігурами у процесі організації цієї співпраці, що вимагало від них не лише політичної волі, але й здатності ефективно працювати в умовах обмежених ресурсів.

Реформа децентралізації також створила нові можливості для залучення інвестицій у місцеві громади. Депутати стали активними учасниками у процесі залучення інвесторів, розробки та реалізації інвестиційних проєктів, що сприяло економічному розвитку громад і підвищенню рівня життя місцевого населення.

Зміна парадигми взаємодії з громадянами

Однією з найважливіших змін, які принесла реформа децентралізації, стала зміна парадигми взаємодії депутатів місцевих рад з громадянами. Якщо раніше депутати виконували роль посередників між громадянами та центральною владою, то тепер вони стали безпосередніми виконавцями місцевих ініціатив. Це призвело до необхідності встановлення нових форм співпраці з громадянами, що дозволяють забезпечити прозорість та ефективність управління на місцях.

Завдяки реформі, громади отримали більше можливостей для впливу на процес прийняття рішень. Депутати місцевих рад стали активними учасниками громадських слухань, консультацій, опитувань та інших форм залучення громадян до процесу управління. Це сприяло підвищенню довіри до місцевої влади та створенню умов для більш активної участі громадян у житті своїх громад.

Крім того, зміна парадигми взаємодії з громадянами призвела до зростання ролі депутатів як лідерів громадської думки. Вони стали організаторами та координаторами громадської діяльності, спрямованої на вирішення місцевих проблем, розвиток громадської ініціативи та підтримку місцевих проєктів. Цей процес сприяв посиленню впливу громадян на процеси управління та забезпечення більшої підзвітності місцевої влади.

Підбиваючи проміжний підсумок десяти років реформи децентралізації, можна з упевненістю сказати, що попри низку недоліків і прорахунків її реалізація була одним із найбільших досягнень постмайданної влади. Результатами реформи, що була спрямована на побудову якісно нової системи місцевого самоврядування, в основі якої лежала зміна базового рівня адміністративно-територіального устрою шляхом створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), стали: надання ОМС більшого обсягу прав у розпорядженні наявними ресурсами; посилення їх зацікавленості у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів та пошуку додаткових джерел їх наповнення; зміцнення матеріальної та фінансової основи населених пунктів; поява нових осередків активізації господарської діяльності тощо. Внаслідок цих нововведень територіальні громади дістали можливість підвищити якість надання публічних послуг населенню, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проєкти, створювати умови для залучення інвестицій та розвитку місцевого бізнесу, розробляти та реалізовувати програми місцевого розвитку тощо. Водночас кризові явища в економіці, політиці та суспільних відносинах, слабка поінформованість місцевого населення про заходи держави щодо реформи місцевого самоврядування і фінансової децентралізації, низький

рівень політичної культури громадян та їх страх перед змінами, а також прагнення частини чиновників та політичних акторів на регіональному, субрегіональному та локальному рівнях залишити незмінним статус-кво у системі владних взаємовідносин та зберегти доступ до ресурсів породили низку проблем у здійсненні реформи. Реформа децентралізації значно збільшила повноваження і фінансові можливості органів місцевого самоврядування, що є запорукою їхньої спроможності розв'язувати основні питання соціально-економічного розвитку громад та надавати якісні послуги їх мешканцям⁴⁵.

Підсумовуючи, реформа децентралізації суттєво змінила роль депутатів місцевих рад в Україні. Вони стали не лише представниками інтересів своїх виборців, але й ключовими фігурами у процесі управління територіальними громадами. Зміна парадигми управління вимагає від них нових знань, навичок та здатності ефективно працювати в умовах змін. Розширення повноважень, підвищення відповідальності та нові форми взаємодії з громадянами створили умови для розвитку місцевого самоврядування та підвищення рівня життя в українських громадах.

Одним із головних результатів децентралізації стало формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Депутати місцевих рад відіграли ключову роль у цьому процесі, адже саме від їхніх рішень залежала успішність об'єднання громад та ефективність їх подальшого розвитку. Створення ОТГ дало змогу об'єднати зусилля різних населених пунктів для вирішення спільних завдань, що підвищило ефективність використання ресурсів і сприяло розвитку інфраструктури.

Цей процес супроводжувався складними переговорними процесами, в яких депутати виступали як посередники між різними інтересами, захищаючи при цьому інтереси своїх виборців. Це вимагало від них високого рівня дипломатії та здатності знаходити компроміси, що стало новим викликом у їхній діяльності.

---

⁴⁵ М. Горбатюк. Реформа децентралізації в Україні: проблеми здійснення в умовах суспільної кризи. Політичні дослідження, №1, 2021. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/gorbatiuk_reforma.pdf

Варто зауважити, що децентралізація змінила не тільки розподіл повноважень, але й підходи до оцінки роботи депутатів місцевих рад. З новими повноваженнями зросла й відповідальність за прийняття рішень, адже тепер депутати безпосередньо відповідають за розвиток громад і якість наданих послуг. Це підвищило вимоги виборців до депутатів, їхнього професіоналізму та здатності до стратегічного планування.

Крім того, децентралізація створила передумови для більшої підзвітності депутатів перед виборцями. Виборці мають змогу безпосередньо оцінювати роботу своїх депутатів на місцях, що впливає на їхній політичний рейтинг і можливість переобрання. Важливим аспектом тут є також зростання прозорості в діяльності депутатів, яка стала невід'ємною частиною демократичного управління.

Запровадження правового режиму воєнного стану в Україні внесло свої корективи як у діяльність органів місцевого самоврядування, так і у діяльність депутатів місцевих рад⁴⁶.

Однією з ключових змін стало різке обмеження фінансування місцевих інфраструктурних проектів та перерозподіл бюджетних ресурсів на оборонні та гуманітарні потреби.

На початку введення воєнного стану місцевим громадам було заборонено витратити бюджетні кошти на не пріоритетні потреби, такі як ремонт доріг, будівництво нових об'єктів, облаштування громадських просторів тощо.

Лише через кілька місяців після початку війни, з огляду на потребу підтримки місцевої економіки та життєдіяльності громад, уряд частково дозволив використання коштів місцевих бюджетів для відновлення критичної інфраструктури. Це включало ремонт доріг, відновлення мостів та інших об'єктів, які зазнали пошкоджень внаслідок бойових дій або були критично необхідні для забезпечення нормального функціонування регіонів. Однак,

---

⁴⁶ Луц Д. М., Куляк Р. Ю. Правовий статус депутатів місцевих рад в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 5. С. 142.
URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=174>.

навіть із частковим розблокуванням, пріоритет залишався на об'єктах, які мали стратегічне значення для оборони або забезпечення гуманітарних потреб.

На тлі воєнних дій більшість бюджетних коштів місцевих рад була спрямована на підтримку населення, військових формувань, а також на реалізацію екстрених заходів з евакуації та надання гуманітарної допомоги. Це змусило депутатів місцевих рад коригувати свої програми і спрямовувати фінансові ресурси на негайні потреби громадян та територіальних громад, таких як забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, організацію центрів допомоги постраждалим, а також ремонт об'єктів життєзабезпечення — водо- та електропостачання.

Під час воєнного стану було фактично припинено реалізацію нових інфраструктурних проєктів, що стосувалися розвитку соціальної та економічної інфраструктури. Депутати місцевих рад змушені були переглянути свої попередні плани та стратегії розвитку, відклавши або зупинивши ініціативи, що стосувалися модернізації освіти, культури, спорту тощо. Замість цього, всі ресурси були сконцентровані на збереженні наявної інфраструктури та забезпеченні мінімально необхідного рівня життєзабезпечення.

Зміни, викликані введенням воєнного стану, вплинули не лише на поточну діяльність органів місцевого самоврядування, але й матимуть наслідки в післявоєнний період. Депутати місцевих рад будуть змушені переглядати свої стратегічні плани розвитку громад з урахуванням завданих збитків та нових умов функціонування регіонів, відновлення інфраструктури та залучення інвестицій.

Таким чином, запровадження воєнного стану значно змінило діяльність депутатів місцевих рад, змусивши їх адаптуватися до нових викликів та пріоритетів. Відмова від запланованих проєктів на користь нагальних потреб громади стала необхідною мірою, проте відновлення та розвиток місцевих територій вимагатимуть нових рішень у майбутньому.

РОЗДІЛ 2

РОЛЬ ДЕПУТАТА МИКОЛАЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ (2020-2023 РОКУ)

2.1 Утворення Миколаївської міської територіальної громади Стрийського району Львівської області: короткий аналіз

Миколаївська міська територіальна громада Стрийського району Львівської області – одна з 1469 громад, які були утворені в процесі реформи децентралізації в Україні та 1 з 73 які були утворені в процесі реформи децентралізації у Львівській області у 2020 році.

Утворення Миколаївської міської територіальної громади (МТГ) є частиною масштабної реформи децентралізації, що відбулася в Україні з метою посилення місцевого самоврядування та підвищення ефективності управління на місцевому рівні. Ця реформа передбачала створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які отримали нові повноваження та ресурси для вирішення місцевих питань.

До реформи децентралізації Миколаївська міська рада функціонувала як окрема адміністративна одиниця в рамках Миколаївського району Львівської області. Реформа децентралізації надала можливість об'єднуватися громадам, отримувати більше податків на місцевому рівні та керувати ними самостійно.

У 2020 році, після впровадження другого етапу децентралізації, Миколаївська міська громада була об'єднана з іншими населеними пунктами навколо міста Миколаїв. Новоутворена громада стала частиною Стрийського району в межах адміністративної реформи, яка також передбачала укрупнення районів.

Зокрема, Миколаївська МТГ включає:

- Місто Миколаїв;

- 23 населені пунктів, що раніше підпорядковувалися іншим сільським радам.

В межах громади утворено 10 старостинських округів: Більченський, Великогорожаннівський, Гірський, Гонятичівський, Дроговизький, Колодрубівський, Криницький, Новосілко-Опарський, Раделицький, Рудниківський.

12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив низку розпоряджень⁴⁷, які визначили адміністративні центри та затвердили території громад в областях країни. Це рішення стало основою для створення 1469 нових територіальних громад. Серед них була і Миколаївська міська територіальна громада (ТГ) Стрийського району.

Шлях до утворення Миколаївської громади був складним. На момент ухвалення рішень про об'єднання, поруч з Миколаєвом уже існували дві територіальні громади — Тростянецька та Розвадівська. Вони знаходилися на відстані лише трьох кілометрів від північ і південь від міста. Тростянецька громада, створена у 2015 році, стала однією з перших на Львівщині. Вона об'єднала кілька сільських рад і продемонструвала приклад успішного фінансового розвитку. Громада швидко зросла завдяки залученню інвестицій та ефективному врядуванню. Наприклад, за перше півріччя 2024 року вона посіла четверте місце серед громад Львівщини за показниками доходів та збору податків⁴⁸.

Сусідня Розвадівська громада також постала через деякий час після Тростянецької. Процес її становлення був не менш цікавим. Спершу її не було в перспективному плані, однак завдяки активності місцевих жителів вона отримала можливість бути включеною у перспективний план області. Важливо зазначити, що Розвадівська громада була однією з перших в Україні, що

---

⁴⁷ Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Львівської області. Розпорядження Кабінету міністрів України від 12 червня 2020 р. № 718-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-lvivskoyi-oblasti-718-120620>

⁴⁸ Рейтинг ТГ Львівщини за окремими показниками за I півріччя 2024 року. ЛОДА. URL: : <https://loda.gov.ua/documents/111113>

прийняла свій власний Статут, який регулював діяльність органів влади та надавав жителям можливість активно контролювати місцеву владу.

На відміну від своїх сусідів, Миколаївській міській раді не вдалось так швидко створити власну громаду. Це можна пояснити як політичними чинниками, певною конфронтацією з тодішніми районною радою та адміністрацією.

А згодом міська рада на майже два роки занурилась у розв'язання внутрішніх питань, пов'язаних з місцевим сміттєзвалищем та прийомом ТПВ з м. Львова.

У 2020 році настрої в міській раді стали більш позитивними, що підтверджує інтерв'ю міського голови, де він зазначав, що об'єднання з іншими населеними пунктами може мати лише позитивні наслідки⁴⁹.

Незважаючи на оптимізм міської ради, у багатьох сільських радах існували побоювання щодо децентралізації. Деякі сільські голови вважали, що після об'єднання Миколаїв, як найбільший населений пункт громади, буде домінувати у вирішенні фінансових та земельних питань. Наприклад, Володимир Кордіяка, голова Гонятичівської сільської ради, висловлював побоювання, що розподіл коштів в об'єднаній громаді не буде справедливим. Однак практика показала, що у новоствореній громаді більшість депутатів представляють саме сільські громади, адже чисельність сільського населення перевищувала міське⁵⁰.

Миколаївська міська рада діяла відповідно до рекомендацій та законодавства, починаючи процес об'єднання з відправлення запитів до сільських рад. Однак лише шість з них висловили добровільну згоду на приєднання. Для того щоб переконати інших, міська влада організувала серію інформаційних зустрічей з експертами, які розповідали про переваги реформи.

Зрештою, у 2020 році Миколаїв та навколишні населені пункти були включені до складу Стрийського району, що утворився в рамках

---

⁴⁹ Юрій Раделицький: «Той, хто першим стане головою Миколаївської ОТГ – я йому співчужую, адже він зустрине гнів людей». Миколаївські вісті: URL: <https://mv.in.ua/юрій-раделицький-першим-ста>

⁵⁰ Там само

адміністративно-територіальної реформи. Тоді ж був створений новий район, до якого увійшли території Миколаївського, Стрийського, Сколівського та Жидачівського районів.

На сьогодні Миколаївська міська територіальна громада включає 24 населених пункти, з яких лише одне місто, а решта — села. Адміністративним центром громади є місто Миколаїв, а загальна чисельність населення громади становить близько 33 тисяч осіб, з яких 56% — сільські жителі.

Географічно Миколаївська громада має вигідне розташування. Вона знаходиться у центральній частині Львівської області та має вигідне транспортне сполучення з великими містами України та Європи. Це дає громаді певні економічні переваги та сприяє розвитку малого та середнього бізнесу.

Через два роки після утворення Миколаївська громада завершила розробку стратегії розвитку, яка була підготовлена за підтримки проекту USAID «ГОВЕРЛА» та Львівської обласної військової адміністрації. Ця стратегія орієнтована на залучення інвестицій, підтримку бізнесу та розвиток інфраструктури⁵¹.

Серед найбільших проектів, запланованих до реалізації, можна виділити реконструкцію очисних споруд, будівництво водозабору та модернізацію мереж водопостачання. Також громада планує створення індустріального парку, що стане додатковим джерелом для залучення інвесторів⁵².

Важливе місце у стратегії займають і соціальні проекти. Наприклад, планується реконструкція будівель для відкриття початкових шкіл та дитячих садків у селах Криниця та Гірське⁵³.

Таким чином, децентралізація надала Миколаївській територіальній громаді можливість самостійно розвиватися та керувати власними ресурсами і самостійно розподіляти першочергові витрати. Хоча процес об'єднання не був

---

⁵¹ Затверджено стратегію розвитку Миколаївської міської територіальної громади. Миколаївська міська рада. URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/inst/zatverdzheno-strategiyeyu-rozvytku-mykolayivskoyi-miskoyi-terytorialnoyi-gromady/>

⁵² План заходів на 2024-2027 роки з реалізації стратегії розвитку Миколаївської міської територіальної громади на період до 2027 року. Миколаївська міська рада. URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/pdf-plan-zahodiv-mykola%20%80%93%E3%80%93vska-tg-zatverdzhenny%E3%80%93.pdf>

⁵³ Миколаївська громада завершила розробку стратегії розвитку та плану заходів з її реалізації. URL: <https://loda.gov.ua/news/79379>

легким, громада змогла подолати всі труднощі та розробити стратегічний план, щоб забезпечити подальший стабільний соціально-економічний розвиток.

Після утворення Миколаївської міської територіальної громади, її повноваження суттєво розширилися. Новоутворена громада отримала повний контроль над місцевими бюджетами, які складаються з податкових надходжень, зокрема податків на доходи фізичних осіб (ПДФО), місцевих зборів та акцизів. Крім того, громада отримала нові функції в управлінні освітою, охороною здоров'я, інфраструктурою, соціальним захистом та іншими сферами.

Депутати Миколаївської міської ради відіграють ключову роль у розвитку новоутвореної громади. Вони відповідають за прийняття рішень щодо розподілу бюджету, затвердження місцевих програм розвитку, а також забезпечення підзвітності виконавчих органів перед громадою. Після децентралізації вони отримали більше можливостей впливати на місцеві рішення, оскільки громада тепер має більше ресурсів та автономії.

Значною зміною стало те, що фінансові ресурси, які раніше розподілялися через районні адміністрації, тепер безпосередньо використовуються громадою. Це дозволяє швидше вирішувати місцеві питання, планувати та реалізовувати інфраструктурні проекти на місцях. Завдяки реформі децентралізації, Миколаївська МТГ змогла покращити фінансову спроможність і посилити місцеве самоврядування. Відтепер громада здатна ефективніше реагувати на потреби населення та здійснювати стратегічне планування розвитку території.

Підсумовуючи, утворення нових територіальних громад, зокрема Миколаївської міської територіальної громади є важливим кроком у процесі децентралізації України. Воно сприяло посиленню місцевого самоврядування, забезпечило нові можливості для економічного розвитку та підвищення якості життя громадян. Однак, попри досягнення, громада продовжує стикатися з викликами, які потребують уваги та активної роботи депутатів і місцевих органів управління.

2.2 Характеристика депутатського складу Миколаївської міської територіальної громади

Важливою складовою частиною реформи місцевого самоврядування є формування дієвих і спроможних об'єднаних територіальних громад. Інтереси громадян, які мешкають на території об'єднаної громади, представляють обраний голова, депутатський корпус та старости. У населених пунктах, що увійшли до складу об'єднаної громади, право жителів на місцеве самоврядування та надання послуг громадянам забезпечують обрані ними старости. У цих умовах особливого значення набуває діяльність депутатів місцевих рад, які формують нову місцеву політику. Саме від їхнього професіоналізму залежить якість прийнятих органами місцевого самоврядування рішень, що впливають на якість життя громад⁵⁴.

Пріоритетне місце в системі органів місцевого самоврядування посідають саме місцеві ради. Їх провідна роль забезпечується тим, що депутати місцевих рад обираються безпосередньо територіальною громадою на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Представницькі органи місцевого самоврядування виражають волю територіальної громади, надають їй загальнообов'язковий характер та здійснюють місцеву владу від її імені та в її інтересах. Саме через представницькі органи місцевого самоврядування та депутатів, які входять до їх складу, громадяни здійснюють владу на місцевому рівні, реалізуючи своє право брати участь в управлінні місцевими справами через своїх представників⁵⁵.

У традиційній моделі представницької демократії депутати обираються з метою представництва інтересів громади у місцевих органах влади та для відображення побажань громади у політиці. Таким чином, головним завданням

---

⁵⁴ Дурман О. Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні: Місцеве самоврядування: Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління: Том 30 (69) № 6, 2019.

⁵⁵ Шарий В.І. Впровадження системи управління якістю в діяльність депутатів місцевих рад України. Університетські наукові записки. 2010. № 3. С. 215–222.

депутата є забезпечення відкритості і належної реакції на потреби і вимоги громади. З іншого боку, депутат забезпечує відповідальність представників виконавчої влади та адміністративного апарату місцевих урядів перед громадою за допомогою здійснення контролю, нагляду та права голосу. Таким чином, депутати відіграють роль представника громади перед місцевим урядом та іноді – навпаки, а саме, оприлюднюють та пояснюють політику і рішення громаді, тим самим посилюючи довіру до них з боку громадян⁵⁶.

Загальний склад Миколаївської міської ради становить 26 депутатів. Депутатський корпус представлений 6 фракціями: Народний Рух України налічує 6 депутатів; Європейська Солідарність – 6 депутатів; Українська Галицька Партія – 5 депутатів; За Майбутнє, Сила і Честь та Всеукраїнське об'єднання “Батьківщина” – по 3 депутати.

Основний документ, який регламентує роботу депутатського корпусу – Регламент Миколаївської міської ради⁵⁷. Регламентом встановлюється порядок скликання сесій ради, підготовки і розгляду нею питань, проведення засідань, прийняття рішень ради, порядок формування та організації роботи постійних та інших комісій ради, порядок формування виконавчих органів ради, здійснення депутатської діяльності, обрання та затвердження посадових осіб та інші процедури, які впливають з повноважень ради, встановлених Конституцією та законами України.

Діяльність депутата під час сесії включає:

- 1) участь у засіданнях ради;
- 2) участь у засіданнях комісій ради, їх підкомісій та робочих чи підготовчих груп;
- 3) виконання доручень ради та її органів;
- 4) офіційно представляти виборців у раді та її органах⁵⁸.

⁵⁶ Рада Європи. Дослідження закону України про статус депутатів місцевих рад. 2018. URL: <https://www.coe.int/uk/web/congress/-/the-status-of-local-councillors-in-ukraine-1>

⁵⁷ Регламент Миколаївської міської ради об'єднаної громади територіальної громади Стрийського району Львівської області. Миколаївська міська рада. URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/reglament-mykolayivskoyi-miskoyi-rady-obyednanoyi-terytorialnoyi-gromady-stryjskogo-rajonu-lvivskoyi-oblasti/>

⁵⁸ Там само

З урахуванням фахової підготовки депутатів, сформовано 6 постійних депутатських комісій, які активно вивчають та обговорюють проекти рішень напередодні кожного пленарного засідання. За кожним депутатом закріплено певний округ - декілька населених пунктів громади, де депутат має активно працювати та комунікувати з громадськістю.

У Миколаївській міській раді створені постійні депутатські комісії міської ради⁵⁹. Серед них: комісія з питань регламенту, депутатської етики, законності, попередження корупційних проявів. До складу комісії входять: Наталія Верещинська (голова), депутати : Юрій Войтович, Дарія Ковальчук-Савчук.

Також існує комісія з питань економіки, бюджету та податків. Це найбільш популярна, найбільш чисельна та найбільш дискусійна комісія, що включає в себе представників всіх політичних партій, які представлені у міській раді. Адже розподіл бюджетних коштів часто проходить у гарячих дискусіях. Комісію очолює Іван Данилко (голова), до складу комісії входять Олег Старовецький, Тарас Оприск, Роман Бліха, Микола Корецький, Петро Городицький.

Комісію з питань соціального захисту та охорони здоров'я очолює Вероніка Фацієвич. До складу також входять Лідія Бліха, Галина Савків.

Комісію з питань молоді, спорту, культури, освіти та духовного відродження очолює Андрій Тупис (голова), до складу також входять депутати : Микола Оприск, Мар'ян Стрипа, Віталій Козоглодюк, Оксана Іванус, Мирон Гелета.

Комісія з питань землеустрою, містобудування, лісових та водних ресурсів, будівництва, благоустрою та охорони навколишнього середовища працює під головуванням Святослава Дроздова. У складі також депутати: Андрій Бачик, Ігор Дудич, Володимир Скакун.

Комісія з питань житлово-комунального господарства, розвитку сільської місцевості, енергозбереження та інфраструктури працює під головуванням

---

⁵⁹ Про утворення постійних комісій Миколаївської міської ради : Рішення I пленарного засідання 1-ї сесії 8-го скликання від 20.11.2020 р. № 2. Миколаївська міська рада Львівської області. URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/rishennya-1-sesiya-1-plen.-zas.pdf>

депутата Миколи Оприска, разом з депутатами Дмитром Романом, Лідією Буфан.

У гендерному співвідношенні у депутатському складі Миколаївської міської територіальної громади з 26 депутатів – 7 депутатів–жінок, 19 – чоловіків, що у відсотковому співвідношенні 27 % - жінок і 73% чоловіків.

Схожа ситуація у гендерному співвідношенні спостерігається і державному рівні. У поточному скликанні Верховної ради 440 депутатів: 348 чоловіків (79,1%) і 92 жінки (20,9%). Найкращий показник за час незалежності⁶⁰.

Також ми проаналізували сферу зайнятості депутатів. Найбільше серед депутатів підприємців (7) та представників сфери медицини (6). Є також фахівці із страхування, відновлюваних джерел енергії. Серед депутатів також очільник місцевого ЦНАПу і керівник відділу соціального захисту Миколаївської громади.

У 2022 році патронатний відділ міської ради провів підсумки роботи депутатського корпусу на основі відвідування ними сесій у період проаналізувавши те, як вони виконували представницьку функцію з 2021 року, висловлюючи свою точку зору щодо важливих питань під час голосувань.

Згідно зі ст. 37 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» відвідування сесій належить до обов'язків кожного обранця громади⁶¹. Оскільки депутат має представницький мандат, він повинен бути присутнім на сесійних засіданнях і голосувати за всі рішення, адже виборці довірили йому представляти їхні інтереси в раді. Наскільки продуктивною є робота депутатів можна оцінити, проаналізувавши їх участь у голосуванні при утвердженні рішень.

---

⁶⁰ 30 років незалежності. Як змінювався гендерний склад Верховної ради. Слово і діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/23/infografika/polityka/30-rokiv-nezalezhnosti-yak-zminyuvavsya-hendernyj-sklad-verxovnoyi-rady>

⁶¹ Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 р. № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>

Відповідно до опублікованого документу у 2021 році сесія Миколаївської міської ради ухвалила 1331 рішення⁶². Найбільше голосувань пропустили депутати фракції Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – понад 32%. Дещо менше пропусків у Європейської Солідарності – близько 31%, Сила і Честь – 24%; Народний Рух України – 21%; Українська Галицька Партія – 20%, а За Майбутнє – близько 7%. З-поміж чинних депутатів Миколаївської міської ради у 2021 році найбільше голосувань пропустив депутат Тарас Оприск – 830, що становить понад 62% усіх голосувань. Дещо менше пропусків у Вероніки Фацієвич – 800, або 60%. Оприск Микола Петрович пропустив 747 голосувань, або 56%, Микола Корецький – 649, або 49%, Дарія Ковальчук-Савчук – 620 або понад 46%, Дмитро Роман – 494, або понад 37%, Мар'ян Стрипа – 455 понад 34%.

Найактивнішим під час голосувань у 2021 році був секретар ради Іван Андрійчик, у якого всього 7 пропущених голосувань, що становить 0,5%. Дещо більше пропусків у депутата Ігора Дудича – 16, або 1,2%. Лідія Буфан пропустила 21 голосування, або 1,6%, Андрій Бачик – 59, більше 4%. Менше 8% пропусків голосувань у депутатів Святослава Дроздова та Галини Савків – 103 та 104 відповідно.

У 2022 році найбільше голосувань пропустили депутати фракції «Європейська Солідарність» – близько 50 %. Депутати фракції Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» пропустили понад 28% голосувань, Сила і Честь – 27 %, Народний Рух України – 25%. Дещо менше пропусків у депутатів Української Галицької Партії – 16%, а найменше – у фракції За Майбутнє – 3%⁶³.

Не пропустили жодного голосування у 2022 році депутати Іван Андрійчик та Андрій Тупис. Ігор Дудич пропустив 1 голосування, або 0,6%, Володимир Скакун – 7, або понад 4%, Галина Савків – 10, або 6%, Олег

---

⁶² Підсумки роботи депутатського корпусу Миколаївської міської ради за 2021 -2022 рік. Миколаївська міська рада : URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/item/pidsumky-roboty-deputatskogo-korpusu-mykolayivskoyi-miskoyi-rady-za-2021-2022-roky-2/>

⁶³ Там само

Старовецький – 12, понад 7%, Святослав Дроздов – 13, або 8%, а Наталя Верещинська – 15, а це близько 10%⁶⁴.

Слід зауважити, що деякі депутати голосують лише за окремі рішення. Про це свідчить той факт, що вони реєструвалися і були присутні на засіданнях сесій, однак брали участь у голосуваннях вибірково.

Практика показує, що оскільки депутати працюють на громадських засадах, то більшість з них не вважають за потрібне повідомляти про причини відсутності на засіданнях ради. При цьому порушуючи норми законодавства, адже відповідно до частини 3 ст. 20 Закону України “Про статус депутатів місцевих рад”, у разі неможливості бути присутнім на засіданні депутат місцевої ради повідомляє про це особу, яка очолює відповідний орган⁶⁵.

Робота депутата ради на сесіях дозволяє місцевій владі вчасно та ефективно ухвалювати рішення, важливі для громади. Саме тому, участь депутата у сесійному засіданні є вкрай необхідною, особливо під час дії воєнного стану.

Ст. 10 Закону України «Про статус депутата місцевої ради»⁶⁶ каже про те, що мінімум раз на місяць депутат має проводити персональний прийом мешканців. Про його час і дату має повідомити в інформаційних джерелах – наприклад на сайті ради, соціальних мережах, ЗМІ, дошках оголошень. Однак, на сайті Миколаївської міської ради немає жодної інформації про графік прийому депутатів та їхні контактні дані. Також немає інформації про звітування депутатів перед виборцями про свою роботу за рік.

Враховуючи вищенаведену інформацію, складається враження, що у депутатів Миколаївської міської ради немає зворотного зв'язку із тими, хто делегував їм право ухвалювати рішення від імені громади, а отже, немає

---

⁶⁴ Підсумки роботи депутатського корпусу Миколаївської міської ради за 2021 -2022 рік. Миколаївська міська рада : URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/item/pidsumky-roboty-deputatskogo-korpusu-mykolayivskoyi-miskoyi-rady-za-2021-2022-roky-2/>

⁶⁵ Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11.07.2002 р. № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>.

⁶⁶ Підсумки роботи депутатського корпусу Миколаївської міської ради за 2021 -2022 рік. Миколаївська міська рада : URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/item/pidsumky-roboty-deputatskogo-korpusu-mykolayivskoyi-miskoyi-rady-za-2021-2022-roky-2/>

діалогу між ними, який повинен бути стимулом для вдосконалення депутатської діяльності.

У результаті моніторингу ми напрацювали пропозиції щодо удосконалення роботи депутатів Миколаївської міської ради:

– упорядкувати рубрику на сайті Миколаївської міської ради для висвітлення інформації про депутатів (додати фото, e-mail, робочий телефон, посилання на сторінки у соціальних мережах, графік прийому громадян, дата народження, освіта);

– розробити графіки прийому громадян депутатами Миколаївської міської ради та опублікувати їх на офіційному веб-сайті;

– депутатам підтримувати комунікацію з виборцями, систематично інформувати про результати депутатської діяльності та публікувати звіти на сайті міської ради, адже сайт – це не тільки візитівка громади, а й додатковий інструмент для комунікації між владою та місцевими жителями⁶⁷.

Підсумовуючи, аналіз депутатського складу Миколаївської міської ради демонструє низку як позитивних моментів, так і проблем, які потребують вирішення для покращення ефективності місцевого самоврядування.

По-перше, варто відзначити плюси: Миколаївська міська рада складається з представників шести політичних фракцій, що свідчить про наявність політичної різноманітності. Розподіл депутатів по комісіях дозволяє ефективно вирішувати різні питання громади, зокрема в таких сферах, як економіка, бюджет, соціальний захист, житлово-комунальне господарство та охорона здоров'я. Особливо важливою є робота комісії з економіки та бюджету, яка має найчисельніший склад і розглядає питання, що безпосередньо впливають на життя громади. Не менш важлива робота інших постійно діючих депутатських комісій.

Однак, разом із цим, існує кілька серйозних викликів. Основною проблемою є низький рівень відвідуваності сесій деякими депутатами. Значна

---

⁶⁷ Підсумки роботи депутатського корпусу Миколаївської міської ради за 2021 -2022 рік. Режим доступу: URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/item/pidsumky-roboty-deputatskogo-korpusu-mykolayivskovi-miskovi-rady-za-2021-2022-roky-2/>

частина депутатів пропускає значну кількість голосувань, що негативно впливає на ефективність роботи ради. Пропуски голосувань, особливо під час критичних рішень, підривають довіру виборців до місцевих представників влади та знижують продуктивність ради загалом. Крім того, вибіркова участь деяких депутатів у голосуваннях свідчить про несерйозне ставлення до виконання своїх обов'язків.

Ще однією проблемою є слабка комунікація між депутатами і громадою. На офіційному вебсайті ради відсутня інформація про графіки прийому громадян, контактні дані депутатів та звіти про їх діяльність. Це свідчить про те, що депутати не належним чином виконують свої представницькі функції, не забезпечують зворотного зв'язку з виборцями і, відповідно, не сприяють формуванню діалогу між владою та громадою.

Гендерний дисбаланс також заслуговує на увагу. І хоча 27% жінок у складі Миколаївської міської ради є відносно високим показником, це все ще свідчить про значну нерівність у представництві. Гендерна різноманітність могла б сприяти прийняттю рішень, які краще відповідають потребам різних груп населення.

В умовах децентралізації ефективна робота місцевих рад є критично важливою для розвитку територіальних громад. Депутати повинні не лише ухвалювати рішення, але й брати активну участь у житті громади, бути відкритими до діалогу і відповідальними перед виборцями. Лише тоді можна досягти підвищення довіри громадян до місцевої влади та покращення якості життя в громаді.

2.3 Повноваження та можливості депутатів місцевих рад «до» та «після» реформи децентралізації: порівняльний аналіз

Реформа децентралізації передбачала створення нової моделі територіальної організації влади, децентралізацію завдань, повноважень та відповідальності; розвиток системи місцевого самоврядування і формування

спроможних територіальних громад, удосконалення державної регіональної політики тощо. Водночас успішне здійснення реформ децентралізації тісно пов'язане з формуванням нової генерації місцевих політиків та службовців органів місцевого самоврядування, які будуть діяти в принципово нових умовах та які потребують нових знань, умінь і навичок. Це викликано, перш за все, зміною статусу територіальних громад та тих перспективних завдань, що постають перед місцевою владою⁶⁸.

Одним з найуспішніших активів у діяльності влади на сьогодні можна визначити реформу взаємовідносин між центром і регіонами, перерозподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування на користь останніх, - реформу, відому більше як децентралізація⁶⁹.

Реформа децентралізації, яка розпочалася в Україні у 2014 році, стала одним із ключових етапів трансформації системи місцевого самоврядування. Вона була спрямована на посилення ролі місцевих органів влади, передусім шляхом передачі на місцевий рівень повноважень та фінансових ресурсів. Депутати місцевих рад, як безпосередні учасники цього процесу, отримали значні зміни у своїх повноваженнях та можливостях після реформи. Порівняння їх ролі «до» та «після» децентралізації дозволяє чіткіше усвідомити її вплив на ефективність та незалежність місцевого самоврядування.

Повноваження депутатів місцевих рад до реформи децентралізації

Обрання депутатом місцевої ради свідчить про високий рівень суспільної довіри. У відповідь – обранець бере на себе відповідальність перед громадою і державою - виконувати покладені на нього обов'язки добросовісно та професійно. Депутату місцевої ради треба виходити з того, що визнання, дотримання і захист прав та свобод людини і громадянина – це основний зміст і

---

⁶⁸ Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К., 2017. 110 с.

⁶⁹ Успішна реформа під час війни. Приклад децентралізації. УНПДЦ. URL: <http://www.ucipr.org.ua/ua/holovna/proiektu>

суть діяльності органів місцевого самоврядування. Саме ця інституція дає змогу проявити та реалізувати принцип найвищої цінності кожної людини⁷⁰.

До початку реформи децентралізації повноваження депутатів місцевих рад були значно обмеженими, як у сфері управління ресурсами, так і в прийнятті ключових рішень, що стосувалися розвитку територій. Система місцевого самоврядування функціонувала в умовах сильної централізації влади, що означало, що основні фінансові та управлінські рішення приймалися на рівні центральної влади. Місцеві ради в більшості випадків виконували роль адміністративного посередника між центральною владою і громадами, не маючи реальних важелів впливу на розвиток власних територій.

Фінансові обмеження

Однією з ключових проблем, з якою стикалися депутати місцевих рад до реформи, було обмежене фінансування місцевих бюджетів. Більшість податкових надходжень спрямовувалася до центрального бюджету, а місцеві органи отримували лише частину цих коштів у вигляді трансфертів. Це значно обмежувало можливості місцевих рад у фінансуванні інфраструктурних проєктів, соціальних програм чи розвитку місцевої економіки.

Відсутність самостійності в прийнятті рішень

До реформи місцеві ради та їх депутати часто виконували лише адміністративні функції без можливості ухвалювати самостійні рішення з питань розвитку громад. Важливі рішення, що стосувалися розподілу бюджетних коштів, формування стратегічних планів чи затвердження програм розвитку, ухвалювалися на рівні обласної чи центральної влади. Це призводило до відчуження місцевих депутатів від реальних потреб їхніх громад та зменшувало їхню ефективність як представників інтересів виборців.

Низький рівень участі громади у прийнятті рішень

---

⁷⁰ Лукаш О.В., Федів І. О. Місцеве самоврядування в Україні. Посібник-порадник для депутатів місцевих рад.К.:2010, 117с.

В умовах централізованої системи управління участь громади у процесах прийняття рішень була мінімальною. Депутати місцевих рад часто були обмежені у своїй здатності ініціювати громадські слухання чи враховувати думку місцевих жителів при ухваленні важливих рішень. Це сприяло низькому рівню залученості громадян до процесів місцевого самоврядування.

Відсутність відповідальності за розподіл ресурсів

До реформи децентралізації розподіл ресурсів здійснювався централізовано, що знижувало відповідальність місцевих депутатів за фінансові рішення та інвестиції у розвиток громад. Бюджети формувалися «згори», що зменшувало можливість ефективно використовувати кошти на потреби місцевого населення.

Повноваження депутатів місцевих рад після реформи децентралізації

Депутат представляє інтереси всієї територіальної громади, має всю повноту прав, що забезпечують його активну участь у діяльності ради та утворюваних нею органів, несе обов'язки перед виборцями, радою та її органами, виконує їх доручення⁷¹.

Реформа децентралізації суттєво змінила роль місцевих рад та їх депутатів, надавши їм нові повноваження та можливості. Одним із ключових принципів децентралізації стало передання повноважень від центральної влади до місцевих органів, що значно посилило роль депутатів у прийнятті рішень та управлінні ресурсами.

Фінансова децентралізація

Однією з найбільш відчутних змін стало значне збільшення бюджетної самостійності місцевих рад. Після реформи на місцевому рівні залишилася більша частина податкових надходжень, таких як податок на доходи фізичних осіб, місцеві податки та збори. Це дозволило місцевим радам значно збільшити свої бюджети і, відповідно, можливості для реалізації важливих для громади проектів. Депутати отримали можливість розподіляти ці ресурси відповідно до потреб місцевого населення.

---

⁷¹ Права та обов'язки депутата. Інформаційний портал депутатів Львівської міської ради. URL: <https://www.lvivrada.gov.ua/deputaty/2013-12-02-11-38-10>

Посилення управлінських повноважень

Після реформи децентралізації депутати місцевих рад отримали набагато більше повноважень у сфері управління розвитком громад. Вони можуть ухвалювати рішення стосовно стратегічного планування, затвердження місцевих програм розвитку, організації соціальних послуг, розвитку інфраструктури, освіти та охорони здоров'я. Це підвищило їхню роль у процесі прийняття рішень і дозволило більш ефективно вирішувати проблеми громад.

Посилення контролю за виконавчими органами

Реформа також підсилила контрольні функції депутатів щодо діяльності виконавчих органів місцевої влади. Вони отримали більше можливостей здійснювати нагляд за виконанням бюджетних програм, контролювати діяльність комунальних підприємств та оцінювати ефективність реалізації місцевих проєктів. Це дозволило забезпечити більшу прозорість у діяльності місцевої влади та сприяло підвищенню її відповідальності перед громадою.

Залучення громади до процесу ухвалення рішень

Важливим аспектом децентралізації стало підвищення рівня громадської участі у прийнятті рішень. Депутати місцевих рад після реформи активніше взаємодіють з громадянами через механізми громадських слухань, ініціативні групи та громадські консультації. Це дозволяє забезпечити більшу прозорість у діяльності місцевих рад та сприяє прийняттю рішень, які відповідають реальним потребам громади.

Можливість ініціювання змін на місцевому рівні

Депутати місцевих рад після реформи отримали більше можливостей ініціювати зміни в громаді. Вони можуть розробляти та пропонувати нові програми розвитку, ініціювати інфраструктурні проєкти, спрямовані на підвищення якості життя місцевого населення. Це дозволяє депутатам бути активними учасниками процесу розвитку своїх громад і сприяти вирішенню конкретних проблем, що хвилюють виборців.

Зростання відповідальності за результати діяльності

З передачею на місцевий рівень більших ресурсів і повноважень зростає і відповідальність депутатів перед громадою за ухвалені рішення. Бюджетна децентралізація створила умови, за яких кожне рішення має прямий вплив на розвиток громади та якість життя її жителів. Це стимулює депутатів бути більш відповідальними у процесі прийняття рішень та активно працювати над вирішенням нагальних питань громади.

Порівнюючи роль депутатів місцевих рад до та після реформи децентралізації, можна зробити висновок про кардинальні зміни у їхніх повноваженнях та можливостях. До реформи депутати були обмежені у своїх діях, не маючи значної самостійності у прийнятті рішень. Фінансова залежність від центральної влади та обмеженість у прийнятті стратегічних рішень значно знижували їхню ефективність як представників громади.

Після реформи децентралізації депутати місцевих рад отримали реальні інструменти для впливу на розвиток своїх територій. Бюджетна самостійність, розширення управлінських повноважень, посилення контролю за діяльністю виконавчих органів та можливість активного залучення громади зробили їх роботу значно більш ефективною.

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ

3.1 Сильні та слабкі сторони у діяльності депутатів місцевих рад: результати опитування

З метою формування рекомендацій щодо посилення ролі депутатів місцевої ради нами проведено аналіз сильних і слабких сторін діяльності депутатів місцевих рад (таблиця 3.1).

Табл. 3.1 - Сильні та слабкі сторони у діяльності депутатів місцевих рад

Сильні сторони	Слабкі сторони
Депутати є представниками інтересів громадян, забезпечуючи врахування потреб різних верств населення.	Недостатня професійна підготовка, що ускладнює ухвалення ефективних рішень.
Відкритість процесу прийняття рішень через публічне голосування та документування засідань.	Відсутність регулярної комунікації з виборцями, що призводить до втрати зв'язку з громадою.
Контрольна функція щодо виконавчих органів влади, включаючи нагляд за бюджетними програмами.	Низький рівень відповідальності деяких депутатів, які пропускають сесії або беруть участь у голосуваннях вибірково.
Залученість до розробки стратегічних документів та програм, що впливають на розвиток громади.	Політична поляризація та партійна боротьба, що ускладнюють процес ухвалення важливих рішень для громади.
Можливість комунікації з виборцями через особисті прийоми та зустрічі.	Ймовірність корупційних ризиків через залученість до розподілу ресурсів громади.
Вплив на розподіл ресурсів місцевого бюджету, що дозволяє реалізовувати ключові ініціативи для громади.	Низький рівень залучення громади до прийняття рішень, що сприяє відчуженню населення від управлінських процесів.
Професійна різноманітність серед депутатів, що сприяє комплексному підходу до вирішення питань у різних галузях.	Відсутність компенсації або зарплати для депутатів, що може впливати на мотивацію та ефективність їх роботи.
Позитивний вплив цифрової трансформації на розвиток місцевого самоврядування та можливість підвищувати професіоналізацію.	Нерегулярне навчання та недостатня цифрова компетентність частини депутатів, що знижує їхню ефективність в сучасних умовах.

Серед слабких сторін виявлено такі складові, які пов'язані із недостатньою професійною підготовкою, що ускладнює ухвалення ефективних рішень, низький рівень регулярної комунікації з виборцями, що призводить до втрати зв'язку з громадою, нерегулярне навчання та недостатня цифрова компетентність частини депутатів, що знижує їхню ефективність в сучасних умовах.

З метою формування програми підвищення кваліфікації депутатського корпусу ради, формування цілеспрямованих запитів до надавачів освітніх послуг щодо організації різних форм навчання відповідно до потреб депутатів, нами впродовж квітня-травня поточного було проведено блищопитування депутатів Миколаївської міської ради. Суть опитування полягала в з'ясуванні рівня впливу цифрової трансформації українського суспільства на місцеве самоврядування, загалом та діяльність депутатів зокрема, а також визначенні потреб депутатів у навчанні.

Ми сформували опитувальник із трьох запитань:

1. Як вважаєте, чи потрібно депутатам місцевих рад проходити регулярні майстер-класи, тренінги по підвищенню компетентності?
2. Які цифрові помічники, додатки, програми застосовуєте в роботі?
3. Чи застосовуєте у роботі Chat GPT (штучний інтелект)?

Серед варіантів відповіді були : так, ні, власний варіант відповіді.

Результати нашого опитування були апробовані під час 1-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю «Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ»⁷².

В опитуванні взяли участь 24 депутати місцевої ради, що становить 92%. За гендерною приналежністю 77% опитаних – чоловіки, 23% – жінки. 50% опитаних – депутати віком 36-45 років, 50% – 46-55 років. Сфера діяльності за

---

⁷² Савків Г., Баран М. Освіта впродовж життя як інструмент професіоналізації діяльності депутатів місцевих рад. *Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю* (Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.) ; за наук. ред. І. І. Чудика, Д. І. Дзвінчука, І. П. Лопушинського ; упоряд. Л. С. Мосора. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2024. С. 616–619. URL: <http://surl.li/pfyhmk>.

основним місцем роботи опитаних депутатів така: 30% – система охорони здоров'я, 50% – представники бізнес сектору, 20% – орган місцевого самоврядування⁷³.

За результатами опитування відрядно констатувати, що 16 із 23 депутатів систематично підвищують кваліфікацію, щоб якісно виконувати обов'язки депутата (60% – 1 раз на рік, 10% – 5 разів на рік). Проте 30% – не бачать у цьому потреби. Вибираючи форму/метод підвищення кваліфікації, для навчання депутати Миколаївської міської ради найчастіше використовують онлайн- навчання –70%, 7 депутатів (30%) навчаються/лись у закладах освіти.

Серед тем, що цікаві для підвищення кваліфікації, депутати виокремили такі: огляд сучасних цифрових технологій та їх застосування в місцевому самоврядуванні (як розробити і впровадити ефективну стратегію цифровізації на місцевому рівні); можливості, переваги та ризики використання в роботі депутата штучного інтелекту; кібербезпека, захист особистих та робочих даних, оцінка та мінімізація кіберризиків; використання аналітичних інструментів: основи роботи з великими даними (як збирати та аналізувати дані для ухвалення рішень, аналітичні платформи та інструменти, використання програмного забезпечення для аналізу даних, як представляти дані в зручному та зрозумілому форматі); практичні навички роботи з цифровими інструментами, навички роботи з програмами для оброблення тексту, електронних таблиць та презентацій, мобільні додатки для депутатів; управління проектами: планування, реалізація та моніторинг проєктів, використання платформ для координації та контролю проєктів, оцінка ефективності проєктів (методи оцінки результативності та ефективності проєктів); комунікації з виборцями: соціальні мережі та їх використання, електронна пошта та розсилки (як створювати та керувати інформаційними розсилками, онлайн-платформи для зворотного зв'язку, використання платформ

---

⁷³ Савків Г., Баран М. Освіта впродовж життя як інструмент професіоналізації діяльності депутатів місцевих рад. *Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.) ; за наук. ред. І. І. Чудика, Д. І. Дзвінчука, І. П. Лопушинського ; упоряд. Л. С. Мосора. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2024. С. 616–619. URL: <http://surl.li/pfyhmk>

для взаємодії з громадянами та отримання їхніх відгуків). Депутати вважають, що навчання за зазначеними напрямками допоможе забезпечити депутатів Миколаївської міської ради потрібними знаннями та навичками для ефективної роботи в умовах цифрової трансформації.

Ми погоджуємося з думкою опитаних депутатів та констатуємо, що зазначені навчальні теми будуть корисними для професіоналізації діяльності депутатів місцевих рад, для успішної роботи в умовах цифрової трансформації, поліпшення комунікацій з громадянами та підвищення прозорості й ефективності роботи депутатів. Більшість депутатів вважають, що цифрова трансформація впливає позитивно впливає на розвиток системи місцевого самоврядування.

Для того, щоб цифрова трансформація мала найбільшу ефективність для розвитку місцевого самоврядування, депутати у відповідях констатують, що потрібно здійснити низку важливих кроків, серед яких такі:

- здійснити аналіз наявних ресурсів, для ефективного впровадження ідей цифровізації;
- здійснити комплексну оцінку рівня цифрових компетенцій працівників ради та депутатів та сформулювати, відповідно до потреб, запити підвищення кваліфікації працівників ради та депутатів, організувати систематичні навчання для працівників місцевого самоврядування та депутатів з використання цифрових технологій;
- провести консультації з громадянами, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами для визначення їхніх потреб та очікувань, щоб чітко розуміти чи готові жителі громади до викликів, які несе цифровізація, та чи готова інфраструктура громади до цифровізації (доступ до Інтернету, дієвість наявних онлайн-платформ для надання адміністративних послуг, спілкування з громадянами тощо);
- проводити інформаційні кампанії для підвищення обізнаності громадян про нові цифрові послуги та можливості, забезпечити механізми для

отримання зворотного зв'язку від громадян щодо якості та зручності нових цифрових сервісів;

- для розроблення та впровадження стратегії цифровізації на рівні міської ради залучити експертів у сфері цифрових технологій та інших зацікавлених сторін; здійснювати пошук ресурсів для підвищення ефективності та результативності кроків з цифровізації діяльності, у тому числі через поліпшення проектної діяльності.

Виконання цих кроків допоможе забезпечити успішну цифрову трансформацію місцевого самоврядування, підвищить ефективність роботи депутатів та поліпшить якість життя громадян.

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо констатувати – депутати Миколаївської міської громади Стрийського району Львівської області вважають, що цифрова трансформація є критично важливим аспектом розвитку сучасного місцевого самоврядування; за умови організації навчань, системного та систематичного підвищення кваліфікації, у тому числі й через самоосвіту, впровадження цифрових технологій може значно підвищити ефективність роботи депутатів, поліпшити якість надання послуг громадянам та забезпечити більшу прозорість і підзвітність діяльності депутата.

Запропоновані під час опитування теми для підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад дозволять ефективно працювати в умовах цифрової трансформації українського суспільства, бути більш корисними для формування політики сталого розвитку Миколаївської міської громади. Підсумовуючи зауважимо, що результати дослідження будуть подані міському голові для визначення дальших векторів стимулювання освіти як інструмента професіоналізації діяльності депутатів місцевої ради в контексті цифрової трансформації українського суспільства.

3.2 Рекомендації щодо способів посилення ролі та підвищення ефективності діяльності депутатів місцевих рад

Діяльність депутатів місцевих рад є важливою складовою місцевого самоврядування, яке здійснюється на рівні територіальних громад. Саме вони представляють інтереси місцевих жителів у прийнятті рішень, спрямованих на вирішення соціальних, економічних, культурних та інших питань, що впливають на розвиток громади.

Однією з головних переваг діяльності депутатів місцевих рад є їх роль як представників громадян на місцевому рівні. Депутати є прямим посередником між жителями громади та місцевою владою, що дозволяє забезпечити врахування інтересів різних верств населення під час ухвалення рішень. Це важливо для забезпечення прозорості та демократичності процесу управління, а також для зменшення відчуженості громадян від органів влади.

Місцеві депутати - це представники законодавчої гілки влади, які ухвалюють рішення колегіальним чином. Тобто, шляхом публічного відкритого голосування. Процеси ухвалення рішень є двоетапним - шляхом опрацювання питань у відповідних постійних комісіях, інших органах місцевої влади, а потім - на пленарних засіданнях під час голосування.

Відкритість забезпечується звуко- та відеозаписом, теле- та радіотрансляцією засідань та протокольним супроводом.

Якщо в загальному про компетенції депутатів місцевих рад, то вони затверджують бюджет й контролюють його виконання⁷⁴.

Ефективність роботи депутатів місцевих рад є ключовим аспектом, що визначає якість місцевого самоврядування і, відповідно, рівень розвитку територіальних громад. У сучасних умовах, коли відбуваються численні зміни в політичному, соціальному та економічному середовищі, важливо виявити та проаналізувати фактори, що впливають на діяльність депутатів. Ці фактори

---

⁷⁴ Депутати та громада: про взаємодію, втілення обіцянок та реальні можливості. Зміст. URL: <https://zmist.pl.ua/blogs/deputaty-ta-gromada-pro-vzayemodiyu-vtilyennya-obiczynok-ta-realni-mozhlyvosti>

можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми, і їхня взаємодія формує загальний контекст роботи депутатів місцевих рад.

Професійна компетентність депутатів

Одним із найважливіших чинників, що впливають на ефективність роботи депутатів місцевих рад, є їхня професійна компетентність. Депутати повинні мати знання у різних сферах, зокрема в управлінні, економіці, праві та соціальних науках. Високий рівень освіти та професійної підготовки депутатів сприяє прийняттю обґрунтованих рішень, які відповідають потребам громади.

Недостатня кваліфікація депутатів часто призводить до ухвалення неефективних рішень, які не враховують реальні потреби населення. Наприклад, депутати, які не мають досвіду в фінансовому управлінні, можуть ухвалювати рішення про розподіл бюджетних коштів, не беручи до уваги потреби різних соціальних груп. Таким чином, необхідно впроваджувати системи підвищення кваліфікації депутатів, що дозволить їм покращити свої професійні навички та підвищити ефективність роботи.

Комунікація з виборцями

Ефективна комунікація депутатів з виборцями є ще одним критично важливим фактором. Депутати мають активно взаємодіяти з громадою, слухати їхні потреби та проблеми, а також інформувати про свою діяльність. Залучення виборців до процесу ухвалення рішень не лише підвищує довіру до місцевої влади, а й забезпечує адекватне відображення інтересів громади в ухвалених рішеннях.

Сучасні технології, такі як соціальні мережі та онлайн-платформи, можуть суттєво покращити процес комунікації. І це підтверджують результати нашого опитування⁷⁵.

Застосування цих інструментів дозволяє депутатам оперативно отримувати зворотний зв'язок від громадян, що сприяє більш ефективному

---

⁷⁵ Савків Г., Баран М. Освіта впродовж життя як інструмент професіоналізації діяльності депутатів місцевих рад // Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.) ; за наук. ред. І. І. Чудика, Д. І. Дзвінчука, І. П. Лопушинського ; упоряд. Л. С. Мосора. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2024. С. 616–619. URL: <http://surl.li/pfyhmk>.

реагуванню на їхні запити. Однак недостатня активність депутатів у цій сфері може призвести до зниження довіри до органів місцевого самоврядування та, відповідно, до зменшення їхньої ефективності.

Політична культура та середовище

Політична культура та середовище, в якому функціонують депутати, також впливають на їхню діяльність. Політична стабільність, рівень демократії, а також соціальні відносини в регіоні визначають, наскільки ефективно депутати можуть виконувати свої обов'язки. У місцях, де спостерігається політична поляризація, депутати можуть зіштовхуватися з труднощами в ухваленні рішень, оскільки партійні інтереси часто переважають над інтересами громади.

Крім того, на ефективність роботи депутатів впливають такі аспекти, як конкуренція між політичними партіями, взаємодія з виконавчими органами влади та наявність громадських організацій. Участь громадських організацій у процесі прийняття рішень може суттєво підвищити ефективність роботи депутатів, адже такі організації часто володіють важливою інформацією про потреби населення.

Фінансові ресурси та їх управління

Наявність фінансових ресурсів і ефективне управління ними є ще одним ключовим фактором, що визначає роботу депутатів. Депутати місцевих рад мають контролювати виконання бюджету, затверджувати фінансові програми та ініціювати витрати коштів на місцеві проєкти. Однак, якщо бюджет громади обмежений, це може суттєво знизити можливості депутатів у реалізації їхніх ініціатив.

Фінансова залежність від державного бюджету або сторонніх донорів може призводити до обмеження автономії місцевих рад. В умовах фінансових труднощів депутати можуть зіштовхуватися з труднощами в прийнятті рішень, адже відсутність ресурсів обмежує їхні можливості для впровадження соціальних програм або інфраструктурних проєктів.

Залучення громади до прийняття рішень

Залучення громади до процесу ухвалення рішень також є важливим фактором, що впливає на ефективність роботи депутатів. Коли громада бере участь у розробці і реалізації місцевих ініціатив, це підвищує рівень відповідальності депутатів перед виборцями і забезпечує більшу прозорість у прийнятті рішень. Участь населення в процесі ухвалення рішень може включати громадські слухання, опитування, консультації та інші форми взаємодії.

Багато громад практикують формат громадського бюджету, який формується за участю громадськості.

Таким чином, якщо депутати активно залучають громадян до обговорення важливих питань, це дозволяє їм краще розуміти потреби населення і відповідно формувати свою діяльність. Брак залучення громади може призвести до відчуженості між депутатами та виборцями, що негативно позначається на ефективності роботи депутатського корпусу.

Щоб покращити роботу депутатського корпусу Миколаївської міської ради, необхідно вжити низку заходів. Серед них:

- підвищити рівень відповідальності депутатів за відвідування сесійних засідань і участь у голосуваннях;
- активізувати комунікацію депутатів з громадянами, зокрема через оновлення інформації на офіційному сайті ради та регулярне публікування звітів про діяльність депутатів;
- впровадити заходи для заохочення участі жінок у політичній діяльності на місцевому рівні, щоб вирівняти гендерний баланс.

Завдяки усім цим крокам робота депутатського корпусу буде значно ефективнішою.

На основі проведеного опитування⁷⁶ та виявлених проблем ми сформулювали низку рекомендацій щодо посилення ролі депутатів у місцевому самоврядуванні.

По-перше, слід запровадити обов'язкові програми підвищення кваліфікації для депутатів, що дозволить їм краще розуміти потреби громади та приймати ефективні рішення.

По-друге, необхідно активізувати взаємодію депутатів із громадою, зокрема через запровадження інноваційних форм комунікації, таких як онлайн-звітність та громадські обговорення.

По-третє, слід підтримувати ініціативи щодо підвищення прозорості діяльності депутатів та їхньої підзвітності перед виборцями. Це дозволить зміцнити довіру громади до місцевих рад і підвищити якість управління на місцевому рівні.

Лише в такому випадку роботу депутатів місцевих рад можна вважати ефективною.

Професійна компетентність, комунікація з виборцями, політична культура, фінансові ресурси та залучення громади до прийняття рішень є основними елементами, що формують контекст діяльності депутатів. Для підвищення ефективності місцевого самоврядування необхідно враховувати ці фактори і працювати над їх покращенням, що, у свою чергу, сприятиме розвитку територіальних громад та підвищенню якості життя їхніх мешканців.

---

⁷⁶ Там само

ВИСНОВКИ

У процесі написання магістерської роботи було досягнуто головної мети – всебічно проаналізувати зміни, що відбулися в діяльності депутатів місцевих рад України в контексті реформи децентралізації, визначити основні тенденції та проблемні питання їх діяльності, а також виявити шляхи підвищення ефективності їхньої роботи. В результаті проведеного дослідження виконано поставлені завдання та досягнуто таких результатів:

1. Проаналізовано законодавче регулювання діяльності депутатів місцевих рад в Україні та праці науковців з досліджуваного питання.

Детально проаналізовано такі нормативно-правові акти: Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про статус депутатів місцевих рад».

Констатовано, що кожен новий депутатський склад, який приходив в стіни Верховної Ради вносив свої зміни, поправки в існуючі закони або приймав нові правові документи, доповнюючи нове бачення ролі депутата місцевої ради і його повноважень у реаліях тодішнього часу.

Акцентовано увагу на тому, що децентралізація в Україні дала старт новому етапу розвитку місцевого самоврядування, де депутати місцевих рад отримали значно більше можливостей.

Досліджено історичні передумови, етапи та результати реформи децентралізації.

Узагальнено, що депутати місцевих рад стали невід'ємною складовою законодавчого процесу становлення сучасної системи місцевого самоврядування.

Підсумовуючи зазначено – нова законодавча база створила відповідні правові інструменти та механізми, стала міцним правовим фундаментом для створення спроможних територіальних громад та посилення ролі депутатів у становленні та розвитку територіальних громад.

2. Визначено основні зміни у ролі та функціях депутатів місцевих рад у контексті децентралізації, а саме, зосереджено увагу на аспекті розширенні повноважень.

Детально проаналізовано законодавчі зміни, які вплинули на розширення компетенцій депутатів, зокрема в аспектах планування бюджету, контролю за використанням коштів, а також управління місцевими ресурсами.

Акцентовано увагу на нових повноваженнях, які отримали депутати місцевих рад: управління бюджетами, планування територіального розвитку, реалізацію інфраструктурних проєктів, забезпечення соціальних послуг та розвиток освіти й медицини на місцях

Досліджено запити, з якими стикаються депутати місцевих рад в умовах децентралізації та зв'язку з новими викликами в умовах воєнних дій.

Узагальнено, що ефективність діяльності місцевих депутатів може бути підвищена через підвищення фахової підготовки, професійні навчання та самоосвіту.

Підсумовуючи зазначено, що депутати місцевих рад відіграли ключову роль у процесі децентралізації і тепер вони виступають як повноправні суб'єкти управління територіальними громадами.

3. Проведено порівняльний аналіз повноважень та можливостей депутатів до та після реформи децентралізації.

Детально проаналізовано зміни в законодавчій базі та їх вплив на діяльність місцевих органів влади. Особливу увагу приділено новим механізмам впливу місцевих депутатів на прийняття рішень та розширення їх відповідальності за розвиток громад.

Констатовано, що після реформи децентралізації спостерігається значне розширення повноважень місцевих депутатів, зокрема у сфері управління місцевими бюджетами та планування розвитку територій. Депутати отримали більше можливостей для самостійного ухвалення рішень та контролю за їх реалізацією.

Підсумовано, що реформа децентралізації посприяла зміцненню місцевого самоврядування та підвищенню відповідальності місцевих депутатів, що, в свою чергу, сприяє підвищенню ефективності управління на місцевому рівні.

4. Досліджено роль депутатів Миколаївської міської ради в умовах децентралізації на прикладі періоду 2020-2023 років.

Детально проаналізовано передумови та процес утворення Миколаївської міської територіальної громади.

Виокремлено роль депутатів місцевих рад у цьому процесі.

Зазначено, що децентралізація надала Миколаївській територіальній громаді можливість самостійно розвиватися та керувати власними ресурсами і самостійно розподіляти власні фінансові ресурси на пріоритетні потреби громади.

Узагальнено – депутати Миколаївської міської ради тепер відіграють ключову роль у розвитку новоутвореної громади. Вони відповідають за прийняття рішень щодо розподілу бюджету, затвердження місцевих програм розвитку, а також забезпечення підзвітності виконавчих органів перед громадою.

Підсумовано, що завдяки реформі децентралізації Миколаївська громада змогла покращити фінансову спроможність і посилити місцеве самоврядування. Відтепер депутати місцевих рад здатні оперативніше та ефективніше реагувати на потреби населення та здійснювати стратегічне планування розвитку території.

5. Виявлено сильні та слабкі сторони у діяльності депутатів місцевих рад на основі проведеного та апробованого опитування серед депутатів Миколаївської міської ради.

Проаналізовано напрямки подальшого підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад задля посилення їх ролі у розвитку територіальної громади.

Виокремлено вплив цифрової трансформації на місцеве самоврядування.

Зазначено, що 60% опитаних депутатів систематично підвищують свою професійну кваліфікацію, але 30% не бачать у цьому потреби.

Узагальнено - депутати зацікавлені в темах навчання, пов'язаних із цифровими технологіями, кібербезпекою, аналітичними інструментами та ефективною комунікацією з виборцями.

Підсумовано - запропоновані теми для підвищення кваліфікації депутатів сприятимуть професіоналізації їх діяльності в умовах цифровізації, покращать якість надання послуг громадянам та забезпечать більшу прозорість і підзвітність їх роботи.

Виявлено сильні та слабкі сторони у діяльності депутатів місцевих рад на основі опитування серед депутатів Миколаївської міської ради, що демонструє переважання чоловіків у складі депутатів та їх готовність до підвищення кваліфікації.

6.Сформовано рекомендації щодо способів посилення ролі та підвищення ефективності діяльності депутатів місцевих рад.

Проаналізовано важливість професійної компетентності депутатів місцевих рад, яка є ключовим чинником їхньої ефективності. Визначено, що депутати повинні володіти знаннями в різних сферах, щоб приймати обґрунтовані рішення, що відповідають потребам громади.

Виокремлено необхідність активізації комунікації депутатів з виборцями. Показано, що використання сучасних технологій, таких як соціальні мережі, може суттєво покращити цей процес, забезпечуючи зворотний зв'язок і підвищуючи довіру до органів місцевого самоврядування.

Зазначено, що політична культура та середовище, в яких функціонують депутати, також впливають на їхню діяльність. Політична стабільність і рівень демократії сприяють більш ефективній роботі депутатів, тоді як політична поляризація може заважати ухваленню рішень.

Узагальнено важливість залучення громади до процесу ухвалення рішень. Активна участь жителів у формуванні місцевих ініціатив забезпечує більшу прозорість і відповідальність депутатів перед виборцями.

Підсумовано, що для покращення роботи депутатів місцевих рад необхідно вжити ряд заходів, таких як підвищення кваліфікації, активізація комунікації, підтримка ініціатив щодо прозорості діяльності та залучення громади до ухвалення рішень. Ці рекомендації сприятимуть зміцненню довіри громадян до місцевих рад і підвищенню ефективності їхньої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 30 років незалежності. Як змінювався гендерний склад Верховної ради. Слово і діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/23/infografika/polityka/30-rokiv-nezalezhnosti-yak-zminyuvavsya-hendernyj-sklad-verhovnoyi-rady>
2. Глизнер С. В. Поняття, типи та причини запровадження децентралізації. *Політикус* : наук. журнал. № 1. 2019. С. 36-40. URL: http://politicus.od.ua/1_2019/6.pdf
3. Горбатюк М. Реформа децентралізації в Україні: проблеми здійснення в умовах суспільної кризи. Політичні дослідження. №1. 2021. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/gorbatiuk_reforma.pdf
4. Депутати місцевих рад VS децентралізація. *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.ua/news/8528?page=204>
5. Депутати та громада: про взаємодію, втілення обіцянок та реальні можливості. URL: <https://zmist.pl.ua/blogs/deputaty-ta-gromada-pro-vzayemodiyu-vtilennya-obiczyanok-ta-realni-mozhlyvosti>
6. Дослідження закону України про статус депутатів місцевих рад. Сприяння розвитку місцевої демократії в Україні. Рада Європи, 2018. URL: <https://rm.coe.int/2018-01-25-study-law-on-local-councillors-ukr/1680784064>
7. Дробуш І.В. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: сучасний стан та перспективи . *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». – 2018. № 2(18) 2018. С. 1-13; URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18divstp.pdf>
8. Дурман О.Л. Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні . *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Сер. Державне управління*. Том 30 (69), № 6. 2019. С. 95-101. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/6_2019/19.pdf
9. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

10. Колодій О. М. Вплив децентралізації на зміцнення ролі органів місцевого самоврядування в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Державне управління. Т. 29(68), № 6. - 2018. С. 42-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2018_29%2868%29_6_11
11. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К. 2017. 110 с.
12. Лукаш О.В., Федів І. О. Місцеве самоврядування в Україні. Посібник-порадник для депутатів місцевих рад.К.: 2010. 117с.
13. Луц Д. М., Куляк Р. Ю. Правовий статус депутатів місцевих рад в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 142. URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=174>.
14. Миколаївська громада завершила розробку стратегії розвитку та плану заходів з її реалізації. URL: <https://loda.gov.ua/news/79379>
15. Навіщо децентралізація? *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.ua/about>
16. Підсумки роботи депутатського корпусу Миколаївської міської ради за 2021 -2022 рік. Режим доступу: URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/item/pidsumky-roboty-deputatskogo-korpusu-mykolayivskoyi-miskoyi-rady-za-2021-2022-roky-2/>
17. План заходів на 2024-2027 роки з реалізації стратегії розвитку Миколаївської міської територіальної громади на період до 2027 року. Миколаївська міська рада. URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/pdf-plan-zahodiv-mykola%28%29%28%29vskagt-zatverdzhenny%28%29.pdf>
18. План заходів щодо реалізації положень Концепції реформування місцевого самоврядування: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 червня 2014 р. № 591-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80#Text>

19. Права та обов'язки депутата. Інформаційний портал депутатів Львівської міської ради. URL: <https://www.lvivrada.gov.ua/deputaty/2013-12-02-11-38-10>
20. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
21. Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 р. № 2807-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>
22. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Львівської області. Розпорядження Кабінету міністрів України від 12 червня 2020 р. № 718-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-lvivskoyi-oblasti-718-120620>
23. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України №16 від 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>
24. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо децентралізації: Закон України від 28.12.2014 р. № 79-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text>
25. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text>
26. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
27. Про доступ до публічної інформації: Закон України №32 від 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
28. Про запобігання корупції: Закон України №49 від 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
29. Про засади державної регіональної політики. Закон України №13 від 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

30. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
31. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України №24 від 1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
32. Про призначення чергових місцевих виборів на 25 жовтня 2020 року: Постанова Верховної Ради України від 15 липня 2020 р. № 795-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-20#Text>
33. Про регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>
34. Про співробітництво територіальних громад. Закон України №34 від 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
35. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 р. № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
36. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування. Розпорядження Кабінету міністрів від 1 квітня 2014 року №333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>
37. Про утворення нових територіальних громад: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 707-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/707-2020-%D1%80#Text>
38. Про утворення постійних комісій Миколаївської міської ради : Рішення І пленарного засідання 1-ї сесії 8-го скликання від 20.11.2020 р. № 2. Миколаївська міська рада Львівської області. URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/rishennya-1-sesiya-1-plen.-zas.pdf>
39. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 р. № 3650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-IX#Text>

40. Раделицький Юрій. «Той, хто першим стане головою Миколаївської ОТГ – я йому співчуваю, адже він зустрине гнів людей». Миколаївські вісті: URL: <https://mv.in.ua/юрій-раделицький-першим-ста>

41. Регламент Миколаївської міської ради об'єднаної громади територіальної громади Стрийського району Львівської області. Миколаївська міська рада. URL: <https://mykolaivmr.gov.ua/reglament-mykolayivskoyi-miskoyi-rady-obyednanoyi-terytorialnoyi-gromady-stryjskogo-rajonu-lvivskoyi-oblasti/>

42. Рейтинг ТГ Львівщини за окремими показниками за I півріччя 2024 року. ЛОДА. URL: <https://loda.gov.ua/documents/111113>

43. Реформа децентралізації. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

44. Савків Г., Баран М. Освіта впродовж життя як інструмент професіоналізації діяльності депутатів місцевих рад. *Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю* (Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.) ; за наук. ред. І. І. Чудика, Д. І. Дзвінчука, І. П. Лопушинського ; упоряд. Л. С. Мосора. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2024. С. 616-619. URL: <http://surl.li/pfyhmk>.

45. Странніков А., Грицак Л., Солонтай О. Що має знати депутат місцевої ради? Київ: Інститут Політичної Освіти, 2010. 116 с.

46. Суть реформи органів місцевого самоврядування (децентралізації). Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: https://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_decentralizaciya.pdf

47. Ткачук А.Ф. Місцеве самоврядування та децентралізація. Законодавство (навчальний модуль). К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 80 с.

48. Успішна реформа під час війни. Приклад децентралізації. УНПДЦ. URL: <http://www.ucipr.org.ua/ua/holovna/proiektu>

49. Хто ефективніший для громади: депутат-волонтер чи депутат-професіонал? Громадський рух Чесно. URL : <https://www.chesno.org/post/4818/>

50. Чернецька О.В. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. К., 2006. 16 с.

51. Чому депутати місцевих рад повинні отримувати зарплату? Чесно.URL : <https://www.chesno.org/post/4860/>

52. Шарий В.І. Впровадження системи управління якістю в діяльність депутатів місцевих рад України. Університетські наукові записки. 2010. № 3. С. 215-222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2010_3_37

53. Які закони регулюють діяльність місцевої влади? Мережа сайтів сільських рад. URL: https://silrada.org/yaki-zakony-regulyuyut-diyalnist-mistsevoyi-vlady/#google_vignette